

Examensarbete inom Lantmästarprogrammet

2004:11

SÄKER HANTERING AV LÖSGÅENDE NÖTKREATUR

SAFE HANDLING OF FREE STALLED CATTLE

Mattias Wistrand

Handledare: Professor, Peter Lundqvist

Handledare: Agronom, Lena Widebeck

Examinator: Professor, Peter Lundqvist

Sveriges lantbruksuniversitet

Institutionen för jordbrukets biosystem och teknologi

Alnarp 2004

FÖRORD

Lantmästarprogrammet är en två-årig högskoleutbildning vilken omfattar minst 80 p. En av de obligatoriska delarna i denna är att genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Detta arbete kan t ex ha formen av ett mindre försök som utvärderas eller en sammanställning av litteratur vilken analyseras. Arbetsinsatsen ska motsvara minst 5 veckors heltidsstudier (5 p).

Studien har genomförts på uppdrag av Statens jordbruksverk som en del av projektet att göra ett rådgivningsmaterial om utegångsdjur. Rapporten kommer även att användas som underlagsmaterial inom projektet "Säkrare arbete med lösgående djur". Detta projektet finansieras av Stiftelsen Jordbruksforskning och genomförs hos Institutionen för jordbrukets biosystem och teknologi.

Ett varmt tack riktas till samtliga djurägare och djurskötare som har ställt upp med tid och bidragit med synpunkter som bakgrund till mitt examensarbete

Ett tack riktas även till Statens jordbruksverk som bidragit med resekostnader till gårdsbesöken.

Professor, Peter Lundqvist har varit examinator och handledare. Handledare har även Agronom Lena Widebeck varit.

Alnarp april 2004

Mattias Wistrand

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
1 SAMMANFATTNING	3
2 SUMMARY	4
3 INLEDNING	5
3.1 BAKGRUND	5
3.2 MÅL	5
3.3 SYFTE	6
3.4 FRÅGESTÄLLNING	6
3.5 AVGRÄNSNING	6
4 LITTERATURÖVERSIKT	7
4.1 LAGKRAV	7
4.2 STATISTIK	8
5.1 INSAMLANDE AV FAKTA	9
6 RESULTAT	10
6.1 INLEDNING	10
6.2 KALVNINGSBOX	10
6.3 KALVGÖMMOR	12
6.4 ÖRONMÄRKNING OCH VÄGNING AV KALVAR	13
6.5 AVSKILJNINGSSYSTEM	15
6.6 VÄGNINGSSYSTEM	16
6.7 BEHANDLING AV VUXNA DJUR	18
6.8 KLÖVVERKNING	19
6.9 PROVTAGNING PÅ VUXNA DJUR	19
6.10 UTFODRING	21
6.11 STRÖARBETE	22
6.12 STRÖARBETE UTAN KONTAKT MED DJUR?	23
6.13 TJURHÅLLNING PÅ VINTERN	23
6.14 BOXVÄGGARS UTFORMNING	25
6.15 DRIVGÅNGARS UTFORMNING	26
6.16 MÖJLIGHET FÖR DJURSKÖTARE ATT KOMMA UNDAN DJUR	26
6.17 MÖJLIGHET ATT KOMMA I OCH UR BOX	27
6.18 MÖJLIGHET FÖR DJUR ATT KOMMA UNDAN ANDRA DJUR	28
6.19 SÄKERHET FÖR DJURSKÖTAREN	28
6.20 SÄKERHET FÖR DJUREN	29
6.21 FARLIGA ARBETSMOMENT	30
6.22 PLATSER DÄR DJUR UTSÄTTS FÖR FARA	31
6.23 INCIDENTER I SAMBAND MED DJURHANTERING	32
7 DISKUSSION	33
8 REFERENSER	35
8.1 BESTÄMMELSER	35
8.2 PERSONLIGA MEDDELANDEN	35
8.3 SIDOR PÅ INTERNET	35
FRÅGEFORMULÄR DIKOPRODUKTION	Bilaga 1
FRÅGEFORMULÄR TJURPRODUKTION	Bilaga 2
GÅRDSBESKRIVNINGAR 1 – 19	Bilaga 3 - 21

1 SAMMANFATTNING

Efter att ha fått vetskapen om att två dödsolyckor i lantbruket 2003 skedde p.g.a. arbete med nötkreatur så föddes idén om att skriva detta examensarbete. Hittills finns det inte många skrifter skrivna om varken säkerhet för djurskötaren eller säkerhet för djuren. Därför passar det med en skrift som behandlar både säkerhet för djurskötare och djur. Statens jordbruksverk ville också framställa en skrift om utegångsdjur med detta examensarbete som underlagsmaterial.

Insamlandet av data genomfördes genom att resa runt och besöka djurägare och djurskötare. Målet var att besöka 15 – 20 besättningar och när arbetet skrevs samman så hade 19 besök utförts. Arbetet hade då samlat ihop material för att kunna sammanställa ett bra examensarbete. Besöken var inriktade på diko- och tjurproducenter.

Av det insamlade materialet så sammanställdes varje fråga för sig och där framgick vad som var vanligast ute i besättningarna. I sammanställningen framgår att flyttbara grindar var den vanligaste formen av kalvningsboxar och att fasta boxar var den vanligaste typen av kalvgömmor. Öronmärkning och vägning av kalvar utfördes oftast när kon var fastlåst. Besättningarna använde sig mest av mobil våg och flyttbara grindar för att väga sina djur, bara två besättningar vägde inte sina djur. För att utföra provtagning på vuxna djur, var det vanligast att låsa fast djuren vid foderbordet. Det var även ett av de arbetsmomenten som upplevdes som farligast. Minilastaren och traktorlastaren var väldigt populära maskiner för att utföra utfodring och ströarbete. Vad gällde boxväggars utformning så var det vanligast att dessa bestod av stående rör, men att många djurskötare trodde att det skulle vara säkrare för djurskötaren med liggande rör. De saker som djurskötarna tyckte fungerade bäst var att dom använde hornlösa eller avhornade djur, hade låsbara fronter till djuren och användandet av minilastare. Stora ytor för djuren att vistas på och att ha djur utan horn tyckte flera av djurskötarna var viktigt för djursäkerheten.

De arbetsmoment som upplevdes som farligast var provtagning och dräktighetsundersökning, märkning av kalvar och flyttning av djur.

En av punkterna om vad djurskötarna vill förbättra djursäkerhetsmässigt är att de vill slakta ut aggressiva nykalvade kor. Men det är så att en del kor har starkare moderskänslor än andra och det tycker inte jag är något fel. Men går det till överdrift så är det farligt. Jag tycker det är viktigare att lära känna sina kor och vara observant vid ingrepp på kalven. Om man ej har möjlighet att låsa fast kon, mota då undan henne om hon visar tendens på att vara aggressiv.

Vad gäller säkerhet för djuren så tycker jag att det är väldigt viktigt att ha stora ytor, hellre för stora än för små. Djur utan horn är också väldigt viktigt, mycket blir farligare vid arbete med hornade djur. Och när det gäller dikoproduktion så tycker jag att tjurvalet är mycket viktigt. Tjuren ska ge lätta kalvningar, det är otroligt viktigt för kornas hälsa.

Slutligen så vill jag säga att det gett väldigt mycket att genomföra detta examensarbete. Jag har fått sett mycket bra och fått många idéer om hur man ska hålla djur. Jag hoppas att det här examensarbetet även kommer ge något för Er som läser det.

2 SUMMARY

After I heard that two deadly accidents in farming 2003 were created by work with cattle, I got the idea of writing this degree project. So far there are not too many reports written about safety for the worker nor the animal. Therefore it will fit in with a report about safe handling of free stalled cattle.

The Swedish Board of Agriculture would also like to do an information material about outside stalled cattle with this degree project as a background.

The collecting of material was made by visiting farmers. The goal was to visit 15 – 20 herds and when this is being written 19 herds have been visited. The project had by that point enough material to put a good degree project together. The visits were aimed at beef producers, both beef cow and bull producers.

Each question was put together from where it came out what was most common in the herds. In the result its visible that panels are the most common way of making a calving pen and that permanent pens are most common as calf pens. To put ear tags in and to weigh the calves there is most common to do that when the cow is locked up. To weigh the cattle, the most common method in the herds was to use the mobile scale and a few panels. Just two herds didn't weigh their cattle. To do the testing (blood and manure test) on cows, the most common way was to lock up the cows by the feeding table. That was also the work moment that the farmers thought was most dangerous. The compact loader and the tractor with a front end loader were both popular machines to do feeding and to put out straw with. When it's about the walls between the pens, it's most common with standing pipes, but many farmers thought that it would be safer for the worker with laying pipes in the walls.

The things that the farmers thought worked best were the work with dehorned or polled cattle, to be able to lock up the cows and the use of a compact loader.

Big areas for the cattle to be on and cattle without horns are both things that the farmers think were important for the cattle safety.

The work moments that were mentioned as most dangerous were blood and manure testing, ear tagging calves and moving cattle.

One thing that the farmers would like to improve was to butcher the freshly calved cows, which are aggressive. The thing is, that some cows have stronger mother feelings than others and I don't mind that. But if the cow is too aggressive, than it's dangerous. I think it's more important get to know your cows and be more observant when you are about to tag the calf. If you don't have the opportunity to lock the cow up, chase her away if she seems to be aggressive.

When it's about safety for the cattle, I think it's very important to have lots of space for the cows to move on. Cattle without horns are important too, lots of work get more dangerous with horned cattle. And when it's about beef cow production I figure that the choice of a new herd bull is very important. The bull should get easy calvings, that is very important for the cows health.

Finally I would like to say that it's been very interesting to do this degree project. I have seen lots of good things and I've got lots of ideas how things are working with cattle. I hope this degree project will be interesting for you to read as well.

3 INLEDNING

3.1 BAKGRUND

2003 inträffade det två dödsolyckor i lantbruket. Båda skedde i samband med hantering av nötkreatur. En av de drabbade dog efter att ha blivit stångad, den andra hittades ute bland djuren. För att denna typ av olyckor ska elimineras måste lantbrukarna bli bättre på att hantera sina djur. Skötaren ska kunna utföra dagliga och tillfälliga sysslor så som ströarbete, utfodring, seminering och vägning utan att känna sig hotad av djuren. Samtidigt ska djuren vistas i en miljö så att de inte känner sig stressade eller hotade av andra djur i gruppen. Hur kan djurägare förebygga att olyckor inträffar i samband med hantering av djur? Det här arbetet bygger på att undersöka hur byggnader och olika byggnadslösningar bör vara utformade för lösgående nötkreatur.

Jag visste att jag ville göra ett examensarbete som behandlade området nötkreatur och helst även dikor, eftersom jag är väldigt intresserad av detta. Efter att ha frågat Lena Widebeck på Svenska Mjolk fick jag då förslaget att skriva om ”Säker hantering av lösgående nötkreatur – ur både djurets och skötarens synvinkel”. Bakgrunden till den idén kom från Jordbruksverket som ville få det undersökt för underlag till en ny skrift. Jag tog då kontakt med Lis-Britt Carlsson på Jordbruksverket och fick lite närmare beskrivet vad de ville ha undersökt. Jag valde handledarna Peter Lundqvist på JBT som handledare för arbetsmiljön och Lena Widebeck på Svensk Mjolk som handledare för djurmiljön. Peter Lundqvist blev även min examinator.

3.2 MÅL

Målet med detta arbete var att visa hur man kan få ett hanteringssystem för nötkreatur, (både tjuruppfödning och dikoproduktion) att bli så säkert som möjligt. Det ska vara säkert för djuren att vistas där, lågrankade djur ska ha möjlighet att komma undan högrankade och elaka djur. Det ska även vara säkert för djurskötaren, veterinären och seminören att göra de insatser som behövs utan att det ska vara farligt. Målet var att besöka 15-20 besättningar, både ranchdrifter, dikoproducenter och tjuruppfödare för att undersöka vad de har för system, vad de skulle vilja ha för system och sen bilda en uppfattning om vad som var bäst. Efter att besättningsbesöken var utförda sammanställdes materialet. Därefter gjordes en litteraturstudie över vad som djurskyddslagarna säger och vad som tidigare har blivit behandlat inom det här ämnet. Målet var att i slutändan komma fram till säkra lösningar för både djur och skötare i samband med lösgående nötkreatur.

3.3 SYFTE

I dagsläget finns det väldigt få skrifter om säker djurhantering. Arbetsmiljöverket har en skrift som handlar om säker hantering av tjurar (Arbetarskyddsstyrelsen, 1985). Jordbruksverket avser att framställa ett rådgivningsmaterial om utgångsdjur. Syftet var att det här arbetet ska ligga till grund för Jordbruksverkets skrift, men även att Arbetsmiljöverket kan ha det som utgångspunkt vid förnyelse av sitt material.

3.4 FRÅGESTÄLLNING

Hur kan lantbrukare göra arbetet med djur säkrare för både skötare och djur? Arbetet ska komma fram till hur lantbrukare gör och hur säkert det är. Studien kommer i samband med gårdsbesöken även att utröna hur lantbrukarna skulle vilja ha det utformat i framtiden. Efter att ha besökt ca 20 besättningar har studien fått ett gott underlag för att kunna antyda en röd tråd i alla moment och byggnadslösningar.

3.5 AVGRÄNSNING

Arbetet har begränsats till att behandla tjuruppfödare och dikoproducenter. Det mycket pga. att arbetet skulle bli för stort om jag hade behandlat även mjölkproduktion. De bitar arbetet tänker undersöka vad gäller säkerhet med lösgående nötkreatur är:

- Kalvningsbox
- Kalvgömmor
- Öronmärkning och vägning av kalvar
- Avskiljningssystem
- Vägningssystem
- Seminering och dräktighetsundersökning
- Klövverkning
- Utfodring
- Ströarbete
- Tjurhållning på vintern
- Boxväggars utformning
- Drivgångars utformning
- Möjlighet för djurskötare att komma undan djur i lösdrift
- Möjlighet för djurskötare att komma in och ur box
- Möjlighet för djur att komma undan andra djur

4 LITTERATURÖVERSIKT

4.1 LAGKRAV

4.1.1 Drivning av djur

Vid drivning ska djuren hanteras lugnt. Djuren ska ha tillräckligt med utrymme för att kunna förflytta sig och ska tydligt kunna uppfatta drivvägen. De får inte agas eller drivas på med redskap som lätt kan såra eller på annat sätt skada dem (Jordbruksverket, 2003).

4.1.2 Kalvningsbox

I lösdriftstallar ska det finnas minst en kalvningsbox för varje påbörjat 30-tal kor. Storleken på kalvningsboxen ska vara minst 10m², där kortaste sidan är 3 meter (Jordbruksverket, 2003).

4.1.3 Kalvgömma vid di- och amkoproduktion

Storleken på den ska vara 0,9m² per kalv (Jordbruksverket, 2003).

4.1.4 Inredning

Inredning och all annan utrustning ska vara utformad så den inte skadar djuren. Den ska även vara utformad så djuren kan bete sig naturligt (Jordbruksverket, 2003).

4.1.5 Hantering av tjurar

Avelstjur skall förses med nosring vid omkring ett års ålder. Annan tjur, som flyttas ofta, skall ringas, om det behövs. Tjur ska skötas efter invand rutin och så att nervositet och dåligt lynne motverkas. Avhorning eller andra åtgärder för att minska risken för personskador från tjurens horn skall vidtas, när det behövs. Behovet av skydd mot trampskador skall beaktas. I stallar skall finnas minst två av varandra oberoende utrymningsvägar mot det fria. Dörr i utrymningsväg skall vara utåtgående, säkrad mot avhängning och ha tillförlitlig låsanordning. (Arbetarskyddsstyrelsen, 1985)

4.2 STATISTIK

4.2.1 Djurantalet minskar

I juni 2003 hade totala antalet nötkreatur minskat med 30 800 djur sedan året innan vid samma tidpunkt. Det genomsnittliga antalet nötkreatur per nötkreatursbesättning var 57,6 djur. År 1995 var motsvarande genomsnittstal 42,3. I hela landet 2003 fanns det 12 681 företag som har kor för uppfödning av kalvar, vilket är en minskning med 424 företag. Antalet företag med uppfödning av kvigor, tjurar och stutar var det år 2003 26 457 stycken. Det är en minskning med 1353 företag jämfört med året innan (Jordbruksverket, 2004).

4.2.2 Arbetsskador med djur

Av alla arbetsolyckor som är orsakade av djur så står nötkreatur och häst för majoriteten av dem. Fördelningen mellan nötkreatur och häst är väldigt jämn, häst orsakar dock lite fler olyckor.

Moment då arbetsolyckor med nötkreatur inträffat 1999, %:	
Förflyttning, uppbindning, lastning	35
Mjölkning	27
Behandling, vård, semination, kalvning, märkning, vägning, klippning, klövvård, avhorning	18
Utfodring	7
Rengöring strö	4
Övrigt, oklart	9
Summa	100
(Källa: ISA)	

Under perioden 1995 – 2000 anmäldes 2211 arbetsolyckor p.g.a. arbete med djur. Tre av olyckorna ledde till dödsfall. Två av dödsolyckorna berodde på anfallande tjur och i ett fall blev den dödade påsprungen av ett sto. (Arbetsmiljöverket, 2004)

5 MATERIAL OCH METODER

5.1 INSAMLANDE AV FAKTA

Grunden i det här examensarbetet har varit insamlande av fakta genom att resa runt och utföra besättningsbesök. Arbetet koncentrerades på att besöka tjurproducenter och dikoproducenter i varierande besättningsstorlekar. Arbetet har även inom dikoproduktionen försökt variera sig inom områdena ranchdrift, liggbåsladugårdar och djupströbäddsladugårdar. Arbetet hade som mål innan det påbörjades att det skulle genomföras 15 till 20 besök i besättningar i varierande storlekar. När examensarbetet skrivs samman har det utförts 19 besättningsbesök. För att leta reda på lämpliga besättningar letades det i facktidningar som Nötkött och Husdjur. Det genomfördes även en grundläggande litteraturoversikt. Eftersom det inte finns mycket skrivet inom detta ämne så blev den aningen tunn. Internet användes för att leta reda på statistik som berör arbetet.

5.1.1 Besättningsbesök på 19 gårdar

Det utfördes 16 besök hos dikoproducenter och tre besök hos renodlade tjurproducenter. Det kan tyckas att det utfördes väl många besök hos dikoproducenter och inte så många besök hos tjurproducenter. Man ska ha i åtanke att av 16 besök hos dikoproducenter var det bara två av dem som inte behöll alla sina kalvar. Alla frågor som ställdes till tjurproducenterna ställdes även till dikoproducenterna. Studien har gett ett bra underlag för att hitta svar till alla frågorna.

5.1.2 Besök hos dikoproducenter

Under besöken hos dikoproducenterna ställdes 26 frågor som behandlar säkerhet för djurskötaren och djuren. Det frågades även vad som fungerar bäst respektive sämst vad gäller säkerheten med djuren. Frågeformuläret redovisas i Bilaga 1.

5.1.3 Besök hos tjurproducenter

Under besöken hos de tre renodlade tjurproducenterna ställdes 20 frågor som även de berörde säkerhet för djurskötaren och djuren. Det enda som skiljde mellan de två frågeformulären var att till tjurproducenterna hade det tagits bort vissa frågor som bara behandlade hantering och behandling av vuxna djur och nyfödda kalvar. Frågeformuläret redovisas i Bilaga 2.

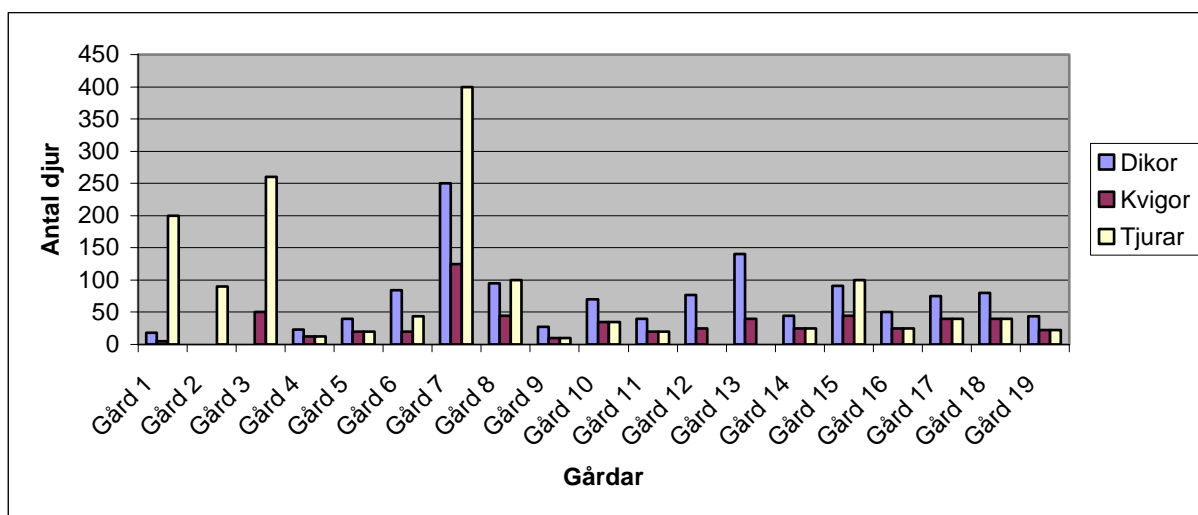
6 RESULTAT

6.1 INLEDNING

I det följande kapitlet redovisas en sammanställning över frågorna som ställdes till de 19 djurskötarna/djurägarna i besättningarna som besöktes. Arbetet är uppdelat mellan tjurproduktion och dikoproduktion. Det därför att många av frågorna till dikoproduktionen återkommer i tjurproduktionen. Det skulle därför bara bli överlappning och dubbelskrivning.

6.1.1 Gårdsbeskrivningar

Av de 19 besättningarna som besöktes, hade nio besättningar skrapgångar och djupströbäddar, två besättningar hade endast djupströbäddar. Tre besättningar hade största delen av besättningen i liggbåsladugårdar och fyra besättningar hade djuren i blandad inhysning av djupströ, uppbundet, spaltboxar. Endast en av besättningarna hade djuren i ranchdrift. Storleken på gårdarna redovisas i Figur 1.

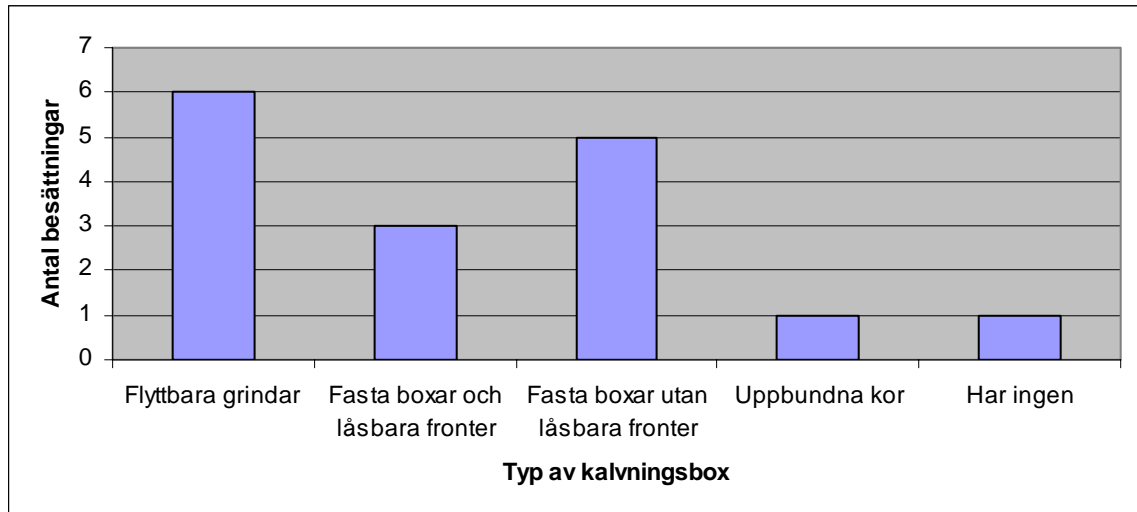

Figur 1. Gårdarnas djurfördelning.

Fakta gällande varje enskild gård, se Bilaga 3 – 21.

6.2 KALVNINGSBOK

Av de 16 dikoproducenter som besöktes använde sig sex stycken av flyttbara grindar som kalvningsbox, tre stycken av fasta boxar med låsbara foderhäckar som kalvningsbox, fyra stycken hade fasta kalvningsboxar men utan låsbara foderhäckar, en producent hade ingen kalvningsbox och en hade korna uppbundet, Figur 2.

Figur 2. Fördelning av kalvningsboxar.

6.2.1 Flyttbara grindar

Flyttbara grindar som är den vanligaste typen av kalvningsbox innebär att man har minst två grindar, som i regel är tre meter långa vilka man provisoriskt sätter upp på en del av kornas liggyta.

6.2.2 Fasta boxar och låsbara fronter

Fasta boxar och låsbara fronter innebär att man har permanenta boxar som korna får kalva i en och en. I den boxen finns även möjlighet att låsa fast kon för eventuell behandling.

6.2.3 Fasta boxar utan låsbara fronter

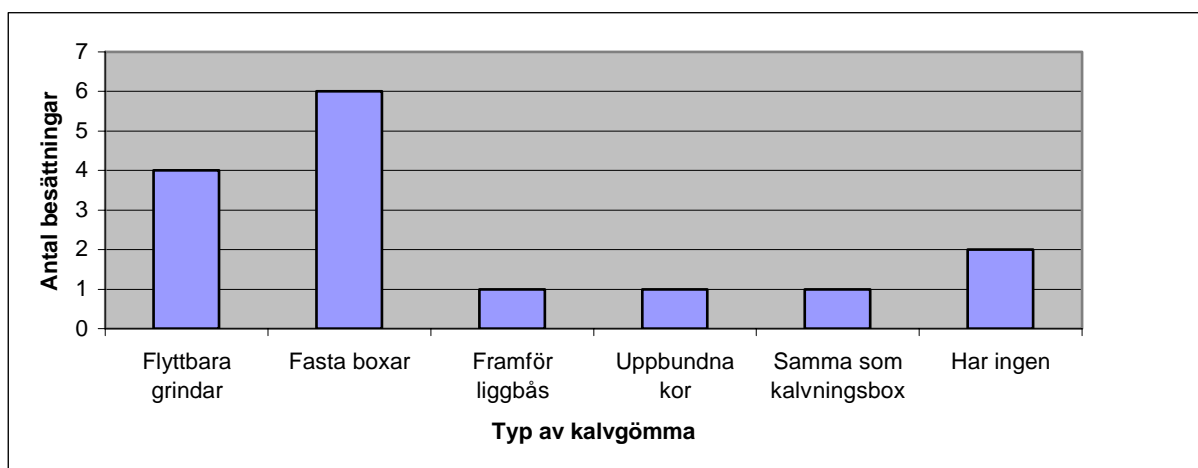
Även när de inte hade låsbara fronter hade man permanenta boxar som korna får kalva i eller motas in i strax efter kalvning. Men till skillnad från den ovan så kunde man ej låsa fast kon i den här.

6.2.4 Kommentarer från djurskötarna

Det är bra om boxväggarna består av liggande rör, då kan man lätt ta sig ut om en nykalvad ko har starka moderskänslor och går till attack (Ramberg, pers. medd. 2004). Man ska helst inte ha kon mer än 24 – 30 timmar i kalvningsboxen, om den tiden inte överskrids så äventyras inte kons rangordning bland de övriga korna i gruppen (Gren och Johansson, pers. medd. 2004). Kon får gå med kalven i kalvningsbox i fyra till fem dagar, sedan släpps de med några andra ko/kalv – par i ett par dagar, för att sedan gå ut i koflocken. På det sättet slipper man slagsmål (Gauffin, pers. medd. 2004).

6.3 KALVGÖMMOR

Kalvgömmor fanns det många varianter av. Men av de 16 dikoproducenter som besöktes så var största delen av kalvgömmorna permanenta boxar, näst vanligast var flyttbara grindar. Två av de besökta besättningarna hade inga kalvgömmor och en hade kalvgömman framför liggbåsen, Figur 3.

Figur 3. Fördelning av typ kalvgömmor.

6.3.1 Flyttbara grindar

Två eller flera flyttbara grindar sattes ihop, med fördel i ett hörn eller i ena änden av djupströboxen. Mot en vägg lämnades en lucka så att kalvarna kunde ta sig ut och in utan att korna kunde ta sig in.

6.3.2 Fasta boxar

När fasta boxar användes hade kalvarna en permanent avdelning som de har tillträde till men där korna stängdes ute från.

6.3.3 Framför liggbås

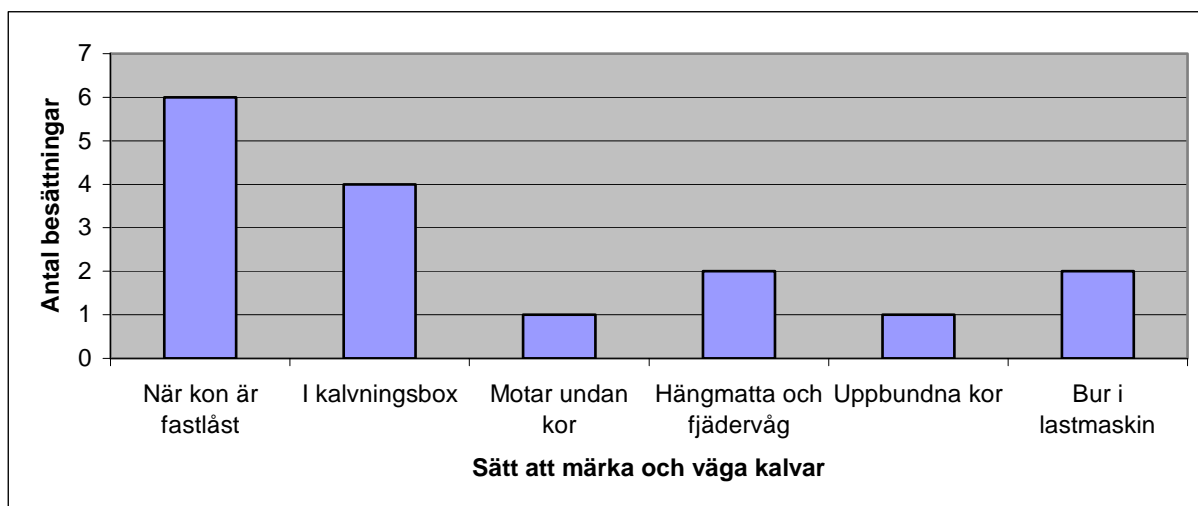
När man har utrymmet framför liggbåsen som kalvgömma måste det hållas väl strött och kalvarna kan inte vara äldre än cirka fyra månader för då får de inte plats.

6.3.4 Kommentarer från djurskötarna

När man har kalvgömmen gjord av flyttbara grindar är det lätt att mota in kalvar genom att öppna upp boxen som en tratt. Man kan då behandla och avhorna kalvar utan att behöva vara rätt för att korna blir för närgångna (S.Wistrand, pers. medd. 2004). Det är även viktigt att det är renare och torrare i kalvgömmorna än i övriga djupströbädden (Jönsson, pers. medd. 2004).

6.4 ÖRONMÄRKNING OCH VÄGNING AV KALVAR

Eftersom det besöktes förhållandevis många avelsuppfödare var det många av lantbrukarna som inte bara öronmärkte sina kalvar, utan även vägde dem. Det medför en större risk för skada eftersom det tar längre tid och det är även mycket klumpigare än att bara märka kalven. Av 16 besättningar som besöktes, så öronmärkte och vägde 11 av dem sina kalvar. De andra fem besättningarna märkte bara sina kalvar. Största delen, 6 av 16 besättningar märkte kalvarna medan korna stod fastlåsta. Medan 4 av 16 besättningar märkte och vägde sina kalvar i kalvningsboxen tillsammans med kon, utan att hon var fastlåst. Två av besättningarna vägde och märkte kalvarna i en bur som hängdes i lastmaskinen och två av besättningarna vägde kalvarna i en hängmatta som hängdes i en fjädervåg. Se fördelningen av metoder att väga och märka kalvarna på Figur 3.

Figur 3. Metoder för att väga och märka kalvar.

6.4.1 När kon är fastlåst

När lantbrukarna låste fast korna vid märkning av kalvar krävdes det fångstgrindar vid foderbordet. Det är den metoden som var vanligast. Vägning och märkning utfördes medan kon stod och åt, kon utsattes aldrig för stress.

6.4.2 I kalvningsbox

Märkning och vägning i kalvningsbox var det som var näst vanligast, det utfördes med kon väldigt nära inpå. Man vägde och märkte kalven när kon var i samma box.

6.4.3 Motar undan kor

Korna motades undan och kalvarna märktes utan risk att bli attackerad av aggressiva kor.

6.4.4 Hängmatta och fjädervåg

När hängmatta och fjädervåg användes, krävdes två personer för märkning och vägning. Kalven lades i en matta som fästes i en våg som hängdes i en pinne mellan två personer.

6.4.5 Vägs hängande i bur

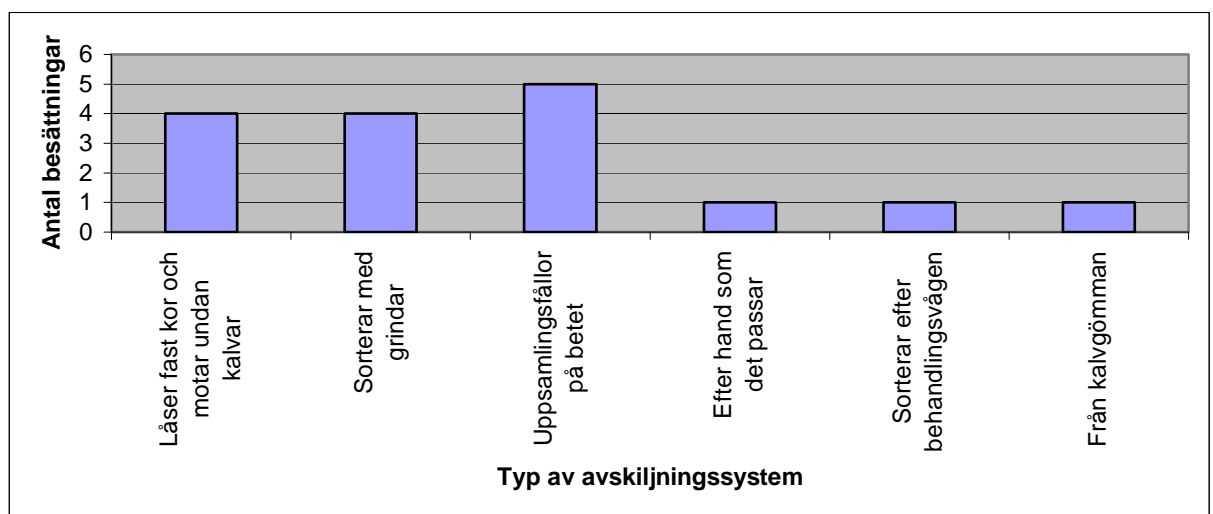
Kalven motades in i en hemmagjord bur som hängdes i en våg som i sin tur hängdes i lastmaskinen. Kunde enkelt hängas in över boxväggen så att kalven inte behövde flyttas långt.

6.4.6 Kommentar från djurskötarna

Låsbara fronter till alla korna underlättar mycket vid hantering av kalvar, arbetet kan utföras utan att man behöver känna rädsla (Johansson, pers. medd. 2004).

6.5 AVSKILJNINGSSYSTEM

När det gäller borttagande av kalv från kon på hösten så var det tre huvudprinciper som besättningarna höll sig till. Fyra av besättningarna låste fast korna vid foderbordet och motade undan kalvarna. Fyra av besättningarna sorterade kor och kalvar med svängbara grindar och fem av besättningarna använde sig av uppsamlingsfällor på betet där kalvarna sorterades bort från korna och togs hem. Se Figur 5.

Figur 5. Modeller för avskiljning av kalvar.

6.5.1 Låser fast kor och motar undan kalvar

Ett måste för den här modellen var att man var tvungen att ha tillgång till självlåsande eller i alla fall låsbara fronter så att man kunde låsa fast korna. När korna var fastlåsta motades kalvarna undan.

6.5.2 Sorterar med grindar

För att kunna sortera med grindar fodrades det många grindar. De besättningar som besöktes och använde sig av den här metoden hade ett väl fungerande grindsystem eller långa grindar i en äldre ladugård som kalvar och kor separerades i.

6.5.3 Uppsamlingsfällor på betet

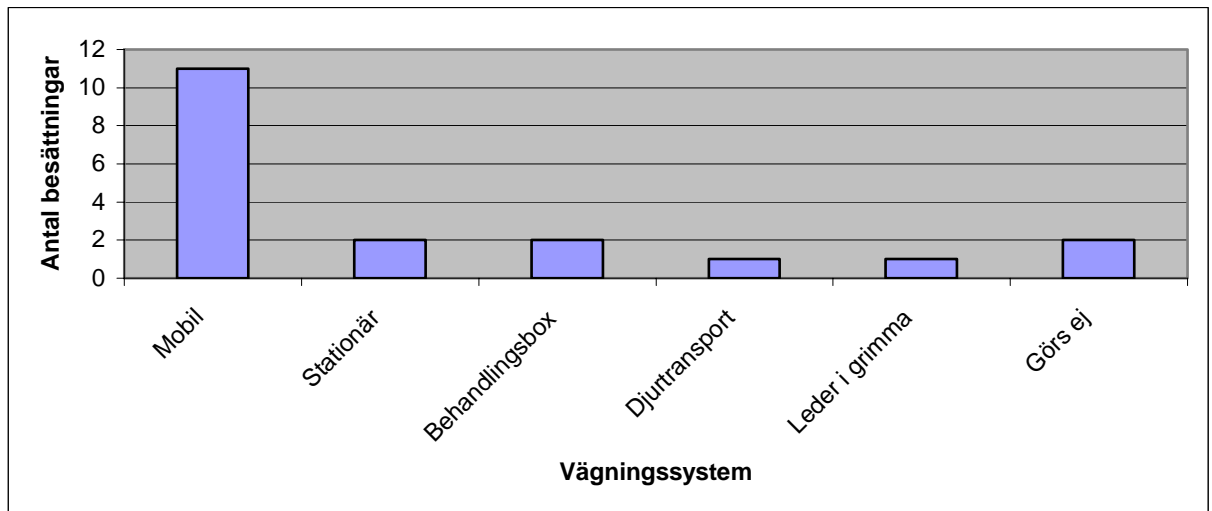
Uppsamlingsfällor på betet använde några av besättningarna som hade avlägsna beten. Man använde sig av antingen en permanent fålla eller av flyttbara grindar som kor och kalvar separerades i.

6.5.4 Övriga

En av besättningarna tog inte bort alla kalvar på samma gång, utan tog bort kalvar som det passade. En av besättningarna sorterade bort kalvarna när de passerade genom behandlingsboxen. Den sista besättningen sorterade genom att stänga inne kalvarna i kalvgömman när kalvarna var där och åt.

6.6 VÄGNINGSSYSTEM

För lösdriftsbesättningar framgick det snabbt att det var en dominerande vägningsmetod som nötköttsproducenterna använde sig av. Bara två av de besökta besättningarna vägde inte djuren. Den ena besättningen sålde tjurkalvarna på hösten och den andra som var en tjurproducent styrde slakttidpunkt med känsla och väl inriktat beläggningsschema. Den dominerande metoden var att använda sig av mobil våg, det gjorde 11 av de 16 besökta besättningarna. Två av besättningarna använde sig av stationär våg. Två besättningar använde behandlingsboxen att väga djuren i. En av besättningarna använde sig av en djurtransportlastbil för att väga sina djur. För att se fördelningen se Figur 6.

Figur 6. Fördelning av vägningsystem.

6.6.1 Mobil våg

Att väga i en mobil våg var den dominerande metoden för att väga sina djur. Vanligtvis ställdes en mobil våg på skrapgången. För att få djuren genom vågen användes ofta några flyttbara grindar som tratt.

6.6.2 Stationär våg

Två av de besökta besättningarna använde sig av stationära vågar. En av besättningarna hade en hel box på vågceller som djuren vägdes i. Den andra besättningen hade själva vågburen fast monterad i boxen och ställde bara in vågcellerna när djuren skulle vägas.

6.6.3 Behandlingsbox

Två av besättningarna som hade väl utformade behandlingsavdelningar använde behandlingsboxen som våg

6.6.4 Övriga vågar

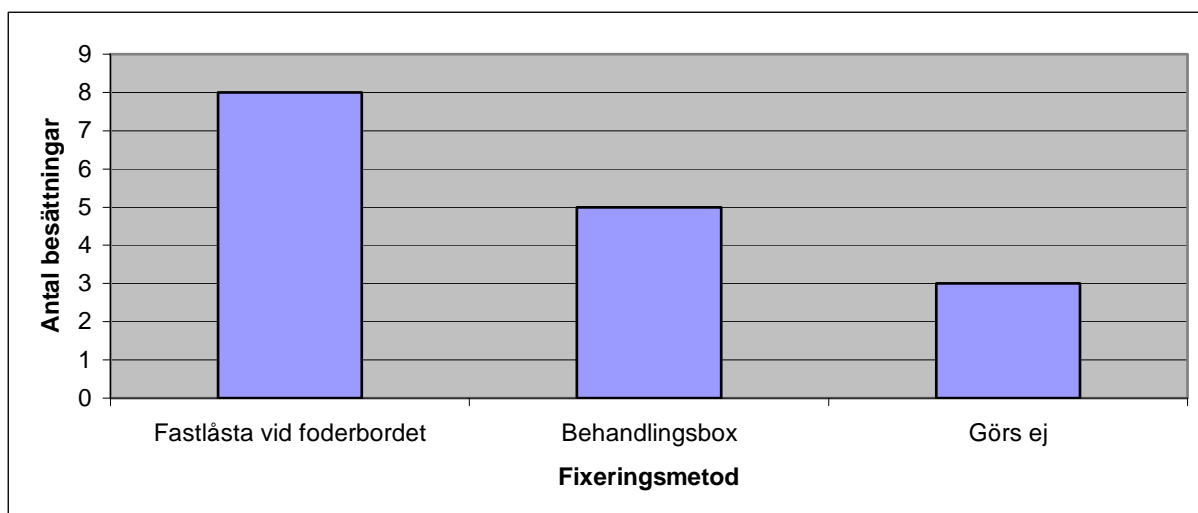
En av besättningarna använde sig av en djurtransport för att leda in djuren och väga dem där. På det viset blev djuren även vana vid att gå på djurtransporten. En besättning ledde ungdjuren i grimma till vågen. Två besättningar vägde inte alls.

6.6.5 Kommentarer från djurskötarna

När man använder mobil våg så är det bra med flyttbara grindar, eftersom fällan kan justeras efter gruppstorleken (Wistrand, pers. medd. 2004). Nilsson (pers. medd. 2004) passar på att väga djur vid naturliga omflyttningar av djur.

6.7 BEHANDLING AV VUXNA DJUR

Vad gällde seminering och dräktighetsundersökningar var det inte alla som besättningar som gjorde det. Av de 16 dikoproducenter som besöktes utförde åtta av dem seminering och dräktighetsundersökning när korna var fastlåsta vid foderbordet. Den andra modellen för det här arbetet var att använda sig av en mobil våg eller behandlingsbox. För att se fördelningen se Figur 7.

Figur 7. Behandling av vuxna djur.

6.7.1 Fastlåsta vid foderbordet

Här krävdes det låsbara fronter och korna låstes fast medan de åt. På det viset stressades inte korna vid en behandling, utan arbetet utfördes under tiden korna åt.

6.7.2 Behandlingsbox

Av de besättningar som besöktes använde sig fem av dem av metoden att låsa in djuret i en behandlingsbox för att sätta in en behandling av ett djur.

6.7.3 Kommentarer från djurskötarna

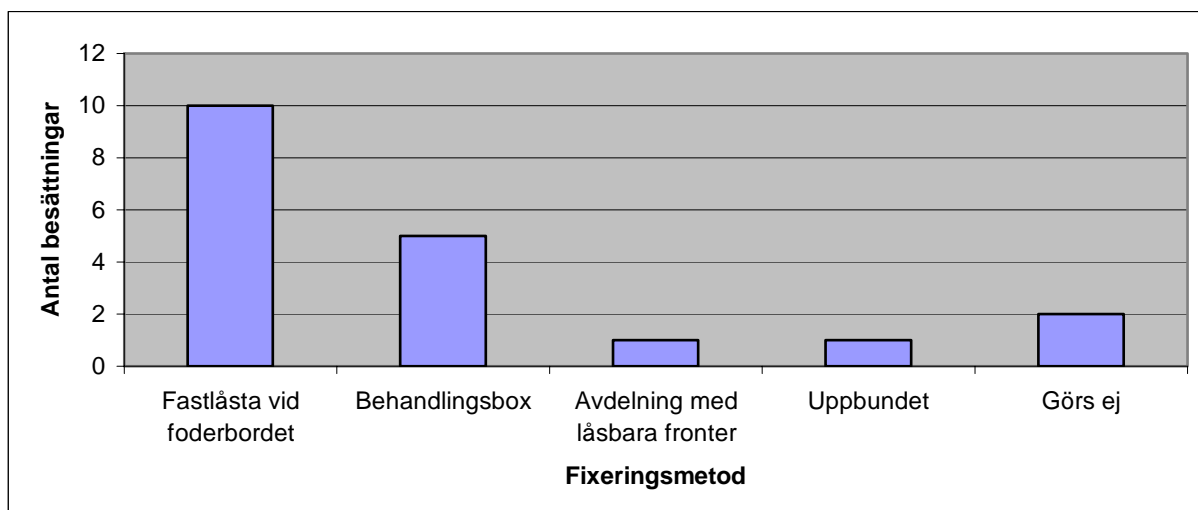
Ingemarsson (pers. medd. 2004) säger att han skulle vilja ha låsbara fronter till alla kor, nu har han det bara till en grupp och i kalvningsboxarna. Johansson (pers. medd. 2004) tycker att man ska vara noga med att ha tätt med djur och vara säker på att alla är fastlåsta innan man gör en behandling på ett djur som står fastlåst i en fånggrind.

6.8 KLÖVVERKNING

Av de 19 besättningarna som besöktes var det ingen av tjurproducenterna som verkade klövarna på några djur. Av dikoproducenterna verkade sju besättningarna klövarna på sina kor. Vissa avelsbesättningar verkade klövarna på samtliga tjurar som såldes till avel. Vissa besättningar verkade enbart sina avelstjurar samtidigt som många besättningar inte verkade sina djur alls. Många producenter hade som avelsmål att inte behöva verka några djur under året.

6.9 PROVTAGNING PÅ VUXNA DJUR

Även vid provtagning av vuxna djur var det mycket vanligt att producenterna använde sig av låsbara fronter. Av de besättningar som besöktes använde sig över hälften av dem sig av låsbara fronter för att utföra provtagning på vuxna djur. Fem stycken använde sig av behandlingsbox och en producent hade en avdelning där det fanns möjlighet till fastlåsnings av korna. Se Figur 8 för fördelningen.

Figur 8. Provtagning av vuxna djur.

6.9.1 Fastlåsta vid foderbordet

Att låsa fast djuren vid foderbordet var den vanligaste metoden för att genomföra provtagning på vuxna djur. Provtagning skedde med fördel i samband med utfodring då djuren ändå stod fastlåsta vid foderbordet, det blev då inget konstigt i deras ögon.

6.9.2 Behandlingsbox

Har man en stationär behandlingsbox så underlättar det, men det visade sig vara vanligt att producenterna använde sig av den mobila varianten också.

6.9.3 Övriga

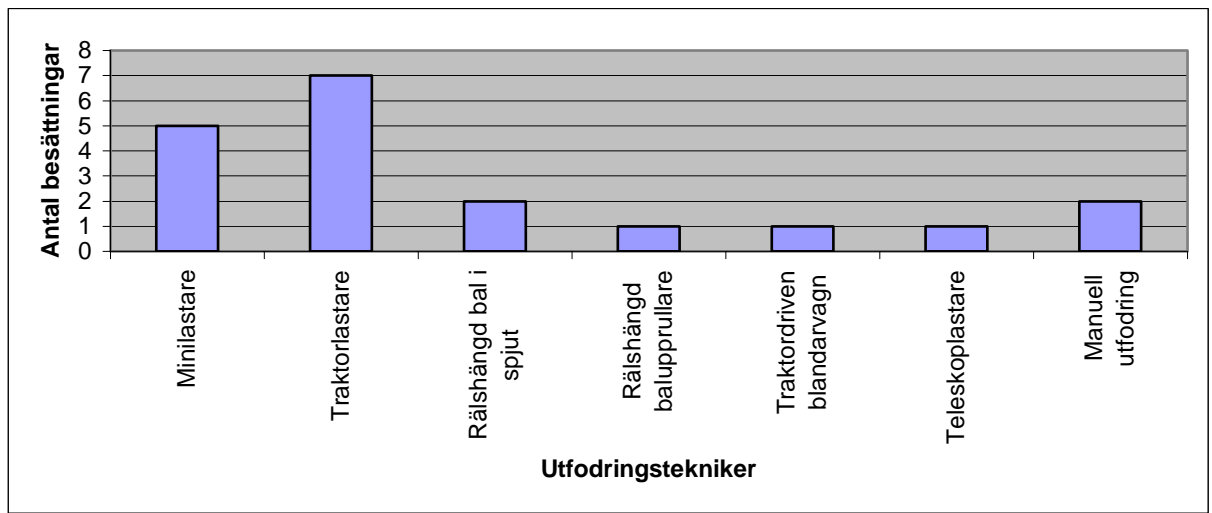
En av de besökta besättningarna hade låsbara fronter i en avdelning i ena änden av ligghallen. Dit motades de djur som det skulle utföras provtagning på och där låstes de fast. Av de två som inte gjorde några provtagningar var det de båda tjurproducenter som inte hade några äldre djur som behövde provtagning.

6.9.4 Kommentarer från djurskötare

Svensson (pers. medd. 2004) tycker att det fungerar bra att utföra provtagning i den mobila vågen då djuren inte kan röra sig i sidled.

6.10 UTFODRING

När det gällde utfodring av lösgående nötkreatur var väldigt mycket mekaniserat. Traktorlastare och minilastare skötte tillsammans med djurskötare mycket av grovfoderutfodringen. Vad gällde utfodring av kraftfoder sköttes den till förhållandevis stor del av manuell kraft. Efter traktorlastare och minilastare var det några uppfödare som använde rälshängd bal i spjut och en uppfödare använde sig av rälshängd balupprullare. För att se fördelningen av utfodringsarbetet se Figur 9.

Figur 9. Fördelning av utfodringstekniker.

6.10.1 Minilastare

Minilastaren var en populär maskin som var användbar till mycket. Eftersom de är små och kommer in i gamla byggnader var de populära hos producenter som hade ombyggda äldre byggnader. Där kom minilastaren in, även om det var små portar och låg takhöjd.

6.10.2 Traktorlastare

Användning av traktorlastare var den vanligaste utfodringsmetoden som producenterna som besöktes använde sig av. Producenterna använde sig både av lastmaskiner och av traktorer med frontlastare.

6.10.3 Övriga

Här användes rälshängda balar, både med hjälp av spjut och upprullare. Det var metoder som de lite mindre besättningarna använde sig av då de hade lägre åtgång av grovfoder.

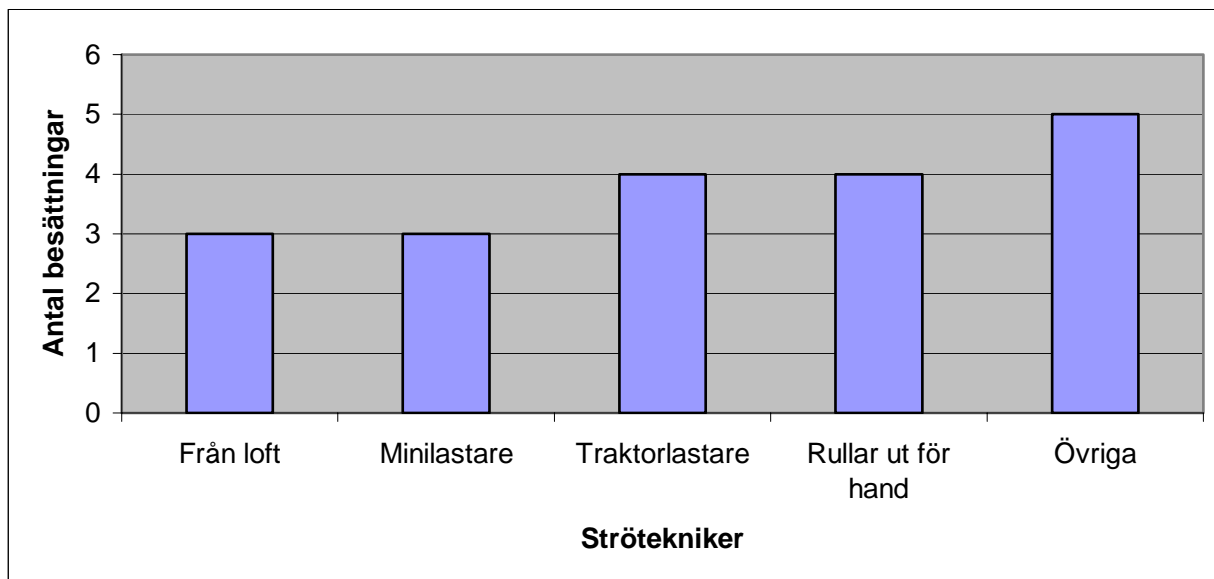
Här finns även metoden med traktordriven blandarvagn som användes av större besättningar som utfodrar med fullfoder. En producent använde sig av teleskoplastare vilket fungerade mycket bra för den då det fanns gott om utrymme.

6.10.4 Kommentarer från djurskötare

Vid utfodring i ranchdrift då inga foderhäckar används, är det nödvändigt med många foderplatser. Det är även bra om det finns hårt underlag, typ berg eller betong att utfodra på (Widegren, pers. medd. 2004).

6.11 STRÖARBETE

Vad gäller ströarbete så fanns det många olika varianter att utföra det på. De vanligaste var att strö från loft, att rulla ut för hand, använda minilastare och traktorlastare. Bland de mindre vanliga fanns varianter som att använda teleskoplastare med roterande spjut, traktorlastare med lyftarm och roterande spjut. En av besättningarna använde sig av rälshängda vagnar för att fördela halmen. Se Figur 10 för att se fördelningen.

Figur 10. Fördelning av ströarbeten.

6.11.1 Från loft

Ströloft användes om byggnaderna gav möjlighet till loft. Balen rullades antingen ut på loftet och lös halm kastades ner i boxen. Balen kunde även rullas ner hel med snöre bortplockade.

6.11.2 Minilastare och traktorlastare

Minilastare och traktorlastare var även som strömaskiner populära, finns det möjlighet att använda dem till ströarbete gjordes ofta det.

6.11.3 Rulla ut för hand

Kom man inte åt alla boxar utifrån med lastmaskin och inte hade någon minilastare eller något ströloft, då var enda utvägen att rulla ut balarna för hand.

6.11.4 Övriga

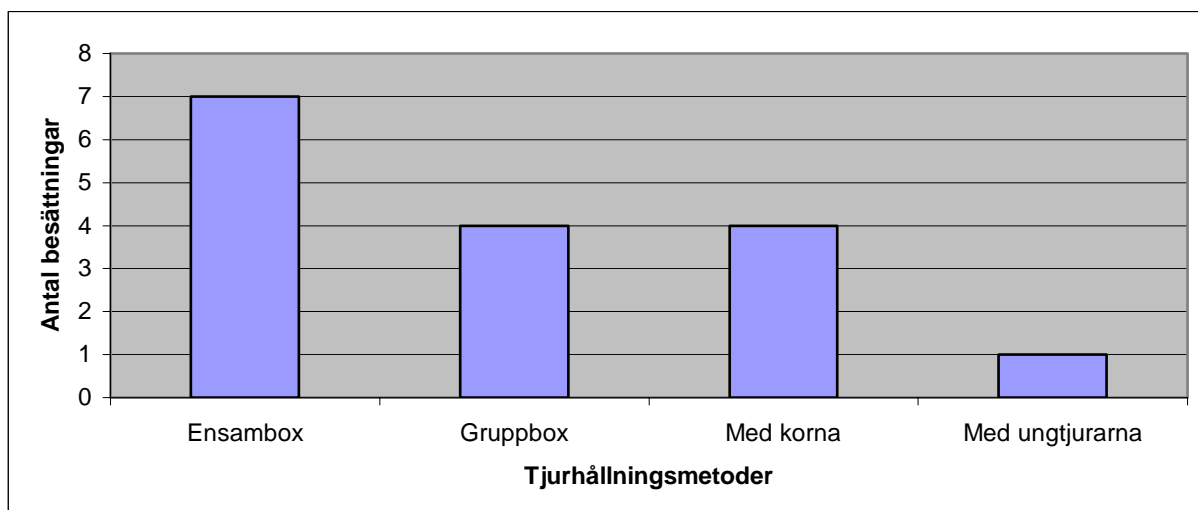
Här innefattas ”övriga” av teleskoplastare och traktorlastare utrustade med roterande spjut som placerades över boxen och balen snurrades upp över djupströbädden. En besättning var utrustad med en traktordriven strömaskin och en besättning strödde enbart med spån i liggbåsen. En av de besökta besättningarna använde sig av rälshängde strömaskiner.

6.12 STRÖARBETE UTAN KONTAKT MED DJUR?

Av de 19 besättningarna som besöktes kunde 14 av dem utföra ströarbete utan att behöva stå bland djuren. Ströarbete är ett riskfyllt moment och det ska med fördel göras utan att behöva vistas i kontakt med djur. De besättningar där det gick att utföra arbetet utan kontakt med djur kunde antingen mota undan djuren från boxen, låsa fast djuren i fånggrindar eller utfördes ströarbetet från loft.

6.13 TJURHÅLLNING PÅ VINTERN

Det blev fyra olika svar om hur dikoproducenterna hade sina avelstjurar vintertid då han inte är i arbete. För att se fördelningen mellan ensamboxar, gruppboxar, att ha tjuren tillsammans med korna eller tillsammans med ungtjurarna, se Figur 11.

Figur 11. Fördelning över tjurhållningsmetoder.

6.13.1 Ensambox

Den vanligaste metoden var att besättningarna hade ensamboxar åt sina avelstjurar. Sju av de 16 besökta dikoproducenterna använde sig av den tjurhållningsmetoden.

6.13.2 Gruppbox

Fyra av de besökta dikoproducenterna hade sina avelstjurar i en gruppbox när de inte arbetade och gick på stall. Här var det viktigt att tjurarna inte bråkade med varandra. Två jämnstarka tjurar kan skapa problem och förstöra mycket om de bråkar med varandra.

6.13.3 Med kor och med ungtjurarna

Fyra av de besökta besättningarna hade avelstjurar som gick med korna över vintern och en av besättningarna hade avelstjurar som gick med ungtjurarna. När man hade avelstjurar som gick med mindre djur som i dessa två metoder så var det lämpligt om inredningen var dimensionerad för större djur.

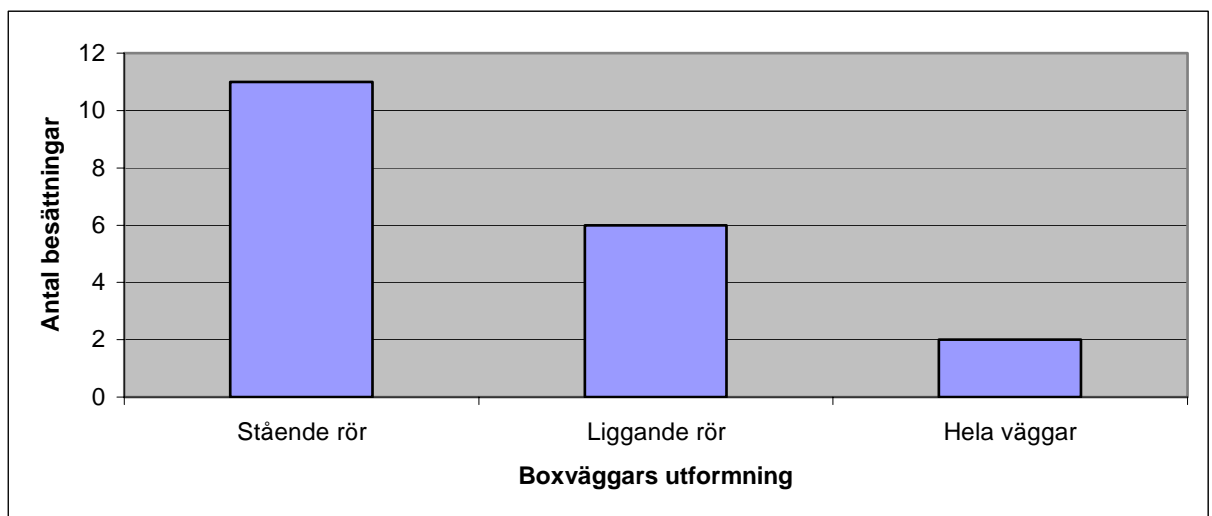
6.13.4 Kommentarer från djurskötarna

Om avelstjurarna går med korna i en liggbåsladugård får man se upp för ofrivillig betäckning (Pettersson, pers. medd. 2004). Svensson (pers. medd. 2004) säger att han gärna vill ha ensamboxar istället för att ha avelstjurarna med ungtjurarna. Ingemarsson

(pers. medd. 2004) tycker det är bra att kunna låsa fast avelstjurarna så man kan göra nödvändiga behandlingar.

6.14 BOXVÄGGARS UTFORMNING

Vad gällde boxväggars utformning fanns det tre olika variationer hos de besättningar som besöktes. Mest vanligt var stående och liggande rör, som 17 av 19 besättningar hade. Bara två besättningar hade täta boxväggar. För att se fördelningen se Figur 12.

Figur 12. Fördelning av olika boxväggars utformning.

6.14.1 Stående rör

Den vanligaste modellen av boxvägg var stående rör, hela 11 besättningar använde sig av den. Den bestod av ett liggande rör i överkant och ett liggande rör i underkant av grinden. Mellan dem stod det rör, med ett mellanrum på ca 13 cm.

6.14.2 Liggande rör

Med liggande rör var det bara stående rör i ändarna av grinden och eventuellt mitt i grinden för att få stabilitet. Sedan var det liggande rör, oftast fem liggande rör med ett mellanrum på ca 25 cm. Vissa märken av de liggande modellerna var teleskopiska vilket gjorde dem väldigt flexibla.

6.14.3 Hela väggar

Två av besättningarna hade hela boxväggar, vilket mest berodde på att djuren hölls i en del av loge utan mellanväggar.

6.14.4 Kommentarer från djurskötare

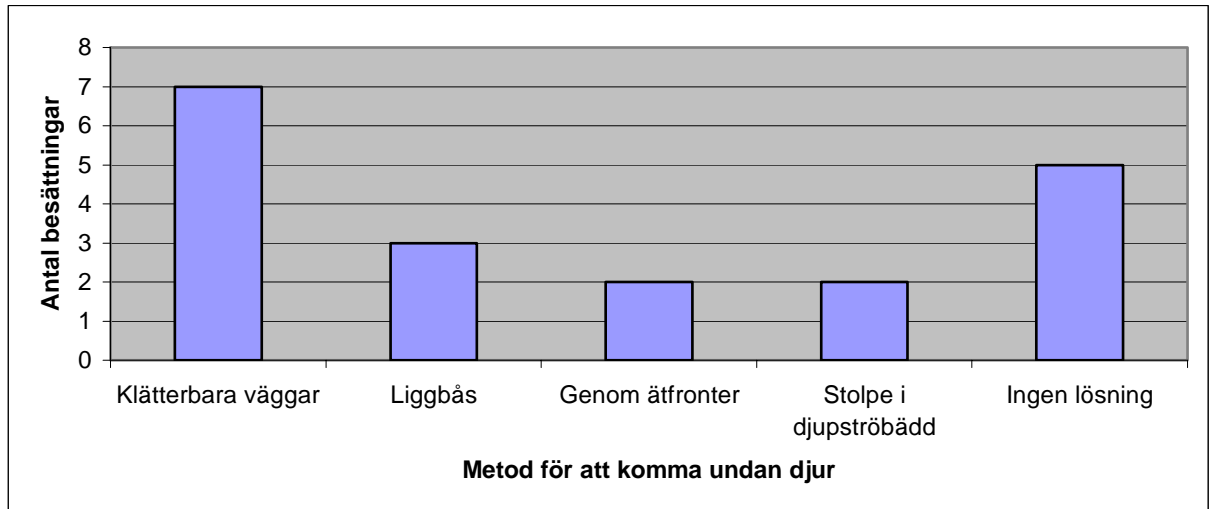
Nilsson (pers. medd. 2004) låter meddela att han har haft benbrott med liggande rör i boxväggarna. Wistrand (pers. medd. 2004) säger att det är säkert för djurskötaren med liggande rör. Liggande rör är starkare, säkrare och justerbart säger Gauffin (pers. medd. 2004). Gren (pers. medd. 2004) säger att det inte ska vara mer än 13 cm mellan rören vid stående rör, då får kalvarna inte in huvudet mellan rören.

6.15 DRIVGÅNGARS UTFORMNING

Av de 19 besättningar som besöktes hade 14 av dem inga drivgångar. Två av besättningarna använde sig av flyttbara grindar för att göra drivgångar. Två av besättningarna hade hela väggar i drivgången. En besättning använde sig av ytterväggen och en liggbåsråd som drivgång. Ramberg (pers. medd. 2004) tycker att en drivgång ska ha hela väggar, justerbar bredd och den ska aldrig vara rak.

6.16 MÖJLIGHET FÖR DJURSKÖTARE ATT KOMMA UN DAN DJUR

Ur säkerhetsaspekt var det viktigt vilka möjligheter djurskötaren hade att komma undan djur. Det kunde röra sig om en nykalvad ko som var aggressiv eller en tjur som var lekfull. I dessa lägen måste djurskötaren ha någonstans att ta vägen. Sju av besättningarna hade klätterbara väggar i form av liggande rör i boxväggarna eller liggande reglar i ytterväggarna. Fem av besättningarna hade ingen lösning och tre av besättningarna använde sig av liggbåsen för att komma undan djur. För att se fördelningen se Figur 13.

Figur 13. Fördelning av olika metoder att komma undan djur.

6.16.1 Kommentarer från djurskötare

Wistrand (pers. medd. 2004) säger att genom att ha korta väggar mellan skrapgång och djupströbädd ökar man chansen att komma undan ett anfallande djur snabbt. Se Figur 14.

Figur 14. Kort boxvägg mellan skrapgång och djupströbädd för att ha möjlighet att komma undan aggressiva djur. Denna grind hjälpte även jagade djur att komma undan andra djur.

6.17 MÖJLIGHET ATT KOMMA I OCH UR BOX

Av de 19 besättningar som besöktes var det inte många som hade någon klar lösning för att ta sig i och ur boxen. Sju besättningar hade ingen lösning, sex besättningar använde

fronterna för att ta sig in i boxen. Sex besättningar hade personalgenomgångar som användes för att ta sig in i boxarna. Två av besättningarna använde liggbåsen för att ta sig in i boxen.

6.18 MÖJLIGHET FÖR DJUR ATT KOMMA UN DAN ANDRA DJUR

De flesta av de besökta besättningarna hade ingen lösning till hur djur ska komma undan andra djur. Tre besättningar hade två öppningar ut till skrapgången från djupströbädden vilket medför att djur kan komma undan andra djur. De besättningar som hade liggbås såg att liggbåsen hjälper jagade djur att kunna komma undan.

6.18.1 Kommentarer från djurskötarna

Det är viktigt att det inte finns några återvändsgränder och att det finns stora ytor för djuren att röra sig på. Den tidigare nämnda korta väggen mellan skrapgång och djupströbädd är även som säkerhet för djuren. Den gör att det finns två nedgångar så djur kommer undan (Wistrand, pers. medd. 2004). Se Figur 14. Johansson (pers. medd. 2004) säger att han skulle vilja ha en bredare port mellan den hårdgjorda plattan och ligghallen.

6.19 SÄKERHET FÖR DJURSKÖTAREN

6.19.1 Vad tyckte djurskötarna fungerade bäst säkerhetsmässigt med arbetet med djuren?

Följande punkter nämndes av två eller flera djurskötare:

- Hornlösa eller avhornade djur.
- Låsbara fronter.
- Minilastare för utfodring och ströarbete.

Följande punkter nämndes av en djurskötare vardera:

- Strö från loft.
- Avlat bort stirriga djur.
- Rasval – lugna djur.
- Förberedelser innan arbetsmoment.
- Behandlingsbox.
- Flyktvägar åt många håll.

- Många grindar.
- Vägning med mobil våg.
- Strö med rälshängd vagn.

6.19.2 Vad ville djurskötarna förbättra säkerhetsmässigt med arbetet med djuren?

Följande punkter nämndes av två eller flera djurskötare:

- Drivgång för omflyttning av djur.
- Få bort aggressiva nykalvade kor.
- Kalvningsbox med låsbara fronter.

Följande punkter nämndes av en djurskötare vardera:

- Ströloft.
- Sänkbara kreatursvagn.
- Bättre ekonomi så att man kan arbeta två stycken tillsammans.
- Bra lynne på avelstjurarna.

6.20 SÄKERHET FÖR DJUREN

6.20.1 Vad tyckte djurskötarna fungerade bäst djursäkerhetsmässigt?

Följande punkter nämndes av två eller flera djurskötare:

- Stora ytor för djuren att vistas på.
- Hornlösa eller avhornade djur.

Följande punkter nämndes av en djurskötare vardera:

- Samma gruppammansättning av tjurar hela livet.
- Två genomgångar mellan skrapgång och ströbädd.
- Liggbås – inga slagsmål.
- Hantering utan stress.
- Självlåsand fronter – inga slagsmål vid foderbordet.
- Djupströbädd – bra för kor i samband med kalvning.
- Många foderplatser vid ranchdrift.
- Inget skrammel i inredningen.

6.20.2 Vad ville djurskötarna förbättra djursäkerhetsmässigt?

Följande punkter nämndes av två eller flera djurskötare:

- Alla hornlösa.

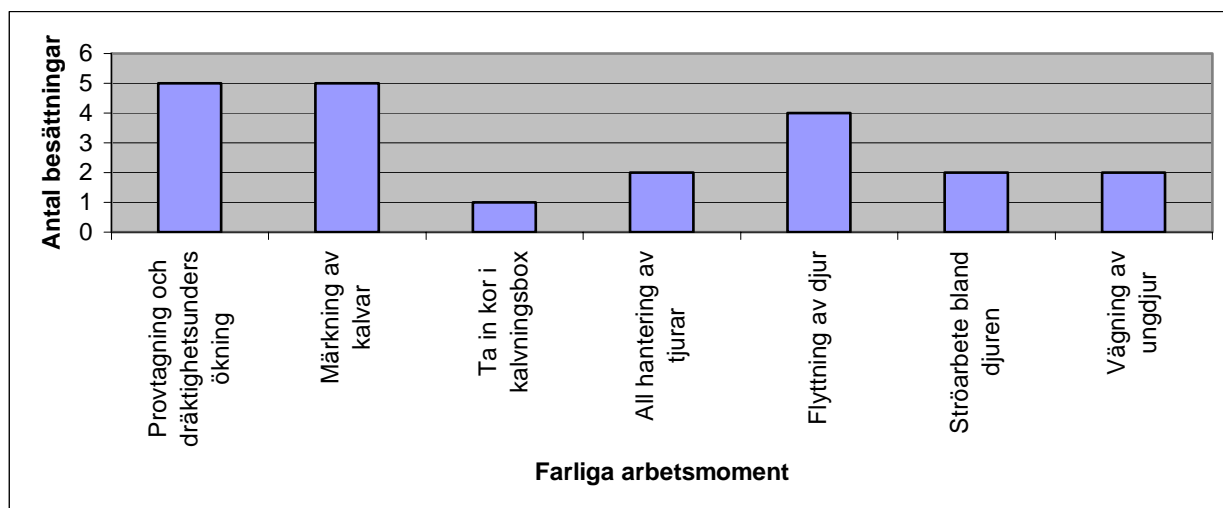
- Inga omgrupperingar.
- Hala skrapgångar.

Följande punkter nämndes av en djurskötare vardera:

- Fler kogrupper.
- Bättre översikt vid kalvning.
- Alla lösgående.

6.21 FARLIGA ARBETSMOMENT

Arbetsmoment som provtagning och dräktighetsundersökning av vuxna djur, märkning av nyfödda kalvar och flyttning av djur var arbetsmoment som många djurskötare upplevde som farliga. För att se fördelningen och vilka arbetsmoment som upplevdes som farliga se Figur 15.

Figur 15. Fördelning av farliga arbetsmoment.

6.21.1 Provtagning och dräktighetsundersökning

Provtagning och dräktighetsundersökning var arbetsmoment som fem djurskötare tyckte var farligt. Det var tvunget att utföras och djuren var ofta lite stressade och det var lätt gjort att bli sparkad eller klämd.

6.21.2 Märkning av kalvar

Även märkning av kalvar var ett arbetsmoment som fem djurskötare tyckte var farligt. Det var ibland svårt att se om en ko var aggressiv som nykalvad och det var därför det upplevdes som ett farligt arbetsmoment. En del kor var snälla ett år men nästa år var de aggressiva.

6.21.3 Flyttning av djur

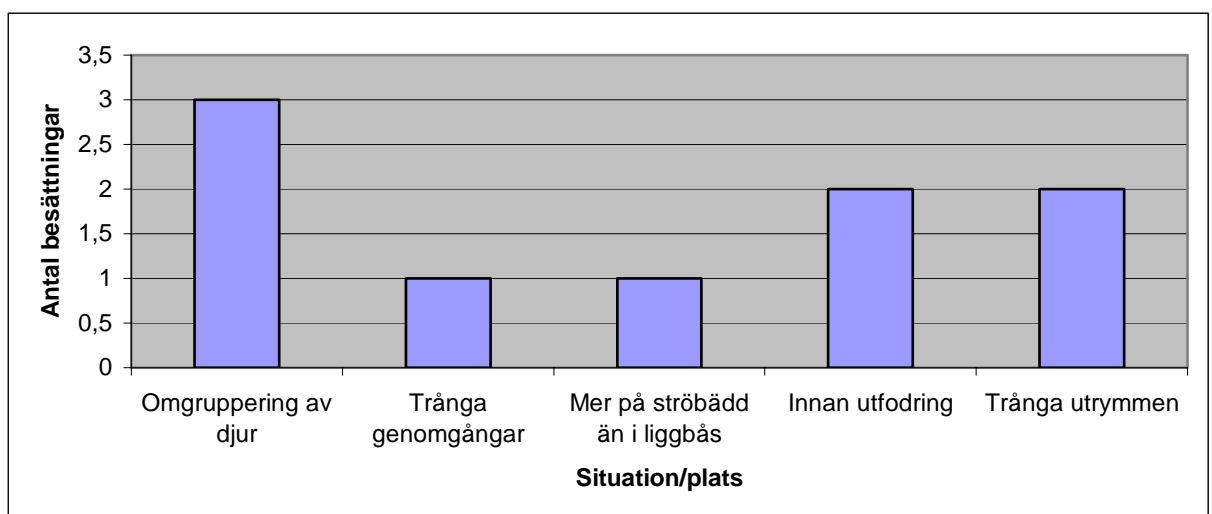
Flyttning av djur tyckte fyra djurskötare var farligt. Det var därför många djurskötare gärna skulle vilja ha en drivgång för flyttning av djur.

6.21.4 Övriga

När man måste utföra ströarbete bland djuren var ett arbetsmoment som två djurskötare tyckte var farligt. Även all hantering av tjuvar, märkning av ungdjur och inmotning av kor i kalvningsbox upplevdes som farligt.

6.22 PLATSER DÄR DJUR UTSÄTTS FÖR FARA

Det var inte många som hade någon bra uppfattning just vart djur utsätts för fara av andra djur. Men det visade sig vara vid just omgruppering, utfodring och i trånga utrymmen djuren utsattes för fara. För att se vart djuren utsätts för fara av andra djur och fördelningen av det se Figur 16.

Figur 16. Platser där djur utsattes för fara.

6.23 INCIDENTER I SAMBAND MED DJURHANTERING

Av de 19 besättningar som besöktes fick undersökningen följande svar på vilka incidenter som har hänt vid hantering av djur:

- Sparkad vid provtagning
- Trampad vid lastning
- Attackerad av ilsken avelstjur
- Attackerad av nykalvad ko
- Stångad
- Nersprungen av kalvar i box

Vanligast var att bli sparkad vid provtagning, sedan var det även vanligt att bli attackerade av avelstjurar och nykalvade kor. På frågan vilken åtgärd som är gjord efter incidenten var det många som bara har blivit mer försiktiga vid just det arbetsmomentet.

7 DISKUSSION

Målet vid examensarbetets början var att besöka 15 – 20 besättningar i olika storlekar. Jag ville då täcka in ranchdrifter, dikoproducenter och tjurproducenter. Nu när jag är klar har jag gjort 19 gårdsbesök och täckt in tidigare nämnda uppfödningssmodeller. Jag tycker även att jag har täckt in de områden som är relevanta för säkerhet både för skötare och djur. Avgränsningarna jag gjorde var eventuellt lite väl vida, jag skulle ha kunnat korta ner det något. Vissa frågor gav inte många bra svar samtidigt som andra frågor gav väldigt bra och givande svar.

Jordbruksverket tänker göra ett rådgivningsmaterial om utgångsdjur. Syftet med mitt arbete var att det kan ligga till grund för Jordbruksverkets material. Jag tycker att jag efter sammanställningen har fått fram ett bra material som kan vara användbart för Jordbruksverket.

Metoden jag använde mig av för att få fram ett bra underlag var att resa runt med bil och besöka gårdarna. Anledningen till att jag gjorde på det viset var att jag samtidigt som jag intervjuade djurskötarna även ville ta kort som Jordbruksverket kan använda sig av. Jag ville även se med egna ögon vad som djurskötarna menade. Metoden gjorde även att jag fick svar på alla gjorda intervjuer. Jämfört med att skicka ut blanketter som ska skickas tillbaka, då kan man eventuellt bara räkna med att ca 50 % svar.

När det gäller säkerhet för skötare och djur tycker jag att arbetsmiljö går före allt annat. Men i många fall fungerar det mycket bra att kombinera en bra arbetsmiljö med en bra djurmiljö.

En av mina frågor tog upp boxväggars utformning. Där var det två dominerande varianter, det var liggande och stående rör. Vanligast var stående rör och motiveringen till det var ofta att det är bättre för djuren eftersom benbrottsrisken är mindre. Men då frågar jag mig hur lätt det är för skötaren att ta sig över en grind med stående rör när ett aggressivt djur jagar den. Det är betydligt lättare att ta sig över en grind med liggande rör, den fungerar då som en stege. Ofta räcker det att komma upp 50 cm över marken så slutar djuret att attackera. Mitt råd till vilken typ av boxvägg man ska välja är liggande rör.

En annan fråga jag ställde var vilka möjligheter djurskötaren har att ta sig i och ur boxen. Svaren visade att förvånansvärt få hade någon uträknad lösning för att ta sig i och ur boxen. Många måste klättra genom ätfronterna för att komma i boxen eller att gå genom grindarna på skrapgångarna. En bra lösning är att lämna ett mellanrum mellan stolparna vid på foderbordet. Mellanrummet ska vara så pass stort att skötaren kommer genom men att inte djuren kommer genom. Man kan eventuellt sätta upp en lite grind mellan stolparna för att stänga ute småkalvar.

Vad gäller om man ska ha låsbara fronter eller inte tycker jag att produktionsinriktningen och besättningsstorleken får avgöra. Har man dikoproduktion och vill seminera, dräktighetsundersöka och provta tycker jag att man ska satsa på

låsbara fronter. Men driver man det lite mer extensivt kan man eventuellt ha en nackbom vid foderbordet och istället satsa på en behandlingsbox och drivgång till den.

Sen tycker jag att det är viktigt hur man sätter sina boxväggar och hur många genomgångar det finns mellan t.ex. djupströbädd och skrapgång/utfodringsplatta. Jag tycker det ska finnas två eller flera genomgångar. På det viset bildas inga återvändsgränder vid foderbordet där lågrankade kan få mycket stryk av högrankade kor. Har man mindre boxar kan man sätta en kort vägg mellan djupströbox och skrapgång, med genomgångar på båda sidor. Se Figur 14.

En av punkterna om vad djurskötarna vill förbättra djursäkerhetsmässigt är att de vill slakta ut aggressiva nykalvade kor. Men det är så att en del kor har starkare moderskänslor än andra och det tycker inte jag är något fel. Går det till överdrift är det farligt. Jag tycker det är viktigare att lära känna sina kor och vara observant vid ingrepp på kalven. Om man inte har möjlighet att låsa fast kon, mota då undan henne om hon visar tendens på att vara aggressiv.

Något man bör tänka på vid eventuell byggnation till nötkreatur är att man måste ha en lösning på hur man ska strö vid byggnation av djupströbädd. Om det är möjligt så är det väldigt smidigt att kunna nå alla boxar från bakkant. Det är då väldigt enkelt att mota undan djur, eller låsa fast dem på skrapgången och sedan lägga in balar i boxarna utan att behöva vistas bland djur.

Vad gäller säkerhet för djuren tycker jag att det är väldigt viktigt att ha stora ytor, hellre för stora än för små. Djur utan horn är också viktigt, mycket blir farligare vid arbete med hornade djur. När det gäller dikoproduktion tycker jag att tjurvalet är mycket viktigt. Tjuren ska ge lätta kalvningar, vilket har stor betydelse för kornas hälsa. Man får se upp så man inte använder en för gammal och tung tjur på kvigor, då finns risk för haverering av kvigor. Sedan ska ju självklart tjuren vara snäll och hanterbar.

Slutligen vill jag säga att det gett väldigt mycket att genomföra detta examensarbete. Jag har fått sett mycket bra och fått många idéer om hur man ska hålla djur. Jag hoppas att det här examensarbetet även kommer ge något för Er som läser det.

8 REFERENSER

8.1 BESTÄMMELSER

Jordbruksverket. JO03:11. Jordbruksinformation 11 – 2003. Djurskyddsbestämmelser Mjölkkor och Köttjur. Jönköping.
Arbetskyddsstyrelsen. AFS 1985:3. Tjurar.

8.2 PERSONLIGA MEDDELANDEN

Björkqvist, Dag, arbetsmiljöinspektör, Arbetsmiljöverket, Kalmar, mars 2004
Berglund, Göran, lantbrukare, Ingvaldstorp, Väderstad, mars 2004.
Nilsson, Tobias, djurskötare, Råröds gård, Kristianstad, mars 2004.
Nilsson, Per, lantbrukare, Esplunda, Enköping, april 2004.
Wistrand, Stefan, lantbrukare, Knutsta, Stora Sundby, april 2004.
Kurt Schwalbe, djurskötare, Skalltorp Säteri, Katrineholm, april 2004.
Gauffin, Acki, lantbrukare, Övre Kohlsäter, Långserud, april, 2004.
Tell, Johan, lantbrukare, Ölanda Säteri, Skara, april, 2004.
Svensson, Krister, lantbrukare, Åbuen, Kristianstad, mars 2004.
Abrahamsson, Göran, lantbrukare, Kristianstad, mars 2004.
Per – Inge Olsson, lantbrukare, Kristianstad, mars 2004.
Pettersson, Peter, lantbrukare/seminör, Arvidsgård, Tvååker, mars 2004.
Ramberg, Bo, lantbrukare, Kulla ranch, Veddige, mars 2004.
Widegren, John, djurskötare, Walla Säteri, Väderstad, mars 2004.
Johansson, Mikael, djurskötare, Fogdegården, Mjölby, mars 2004.
Aschan, Wilhelm, lantbrukare, Ullälva, Lingham, mars 2004.
Jönsson, Kjell-Åke, lantbrukare, Råby, Hörby, mars 2004.
Ingemarsson, Anders, lantbrukare, Strömsnäs, Landskrona, mars 2004.
Gren, Lars-Gunnar, lantbrukare, Backåkra, Sjöbo, mars 2004.
Eriksson, Markus, lantbrukare, KM Eriksson Lantbruk AB, Enköping, mars 2004.

8.3 SIDOR PÅ INTERNET

Jordbruksverket. 24 april 2004. <http://www.sjv.se>
Arbetsmiljöverket. 24 april 2004. <http://www.av.se>

Frågeformulär till besättningsbesök - Dikoproduktion

Namn: _____
Gårdsnamn: _____
Typ av produktion: _____
Antal djur: _____
Inhysningsform: _____
Inredning: _____

Kalvningsbox:

Kalvgömmor:

Öronmärkning och vägning av kalvar:

Avskiljningssystem:

Vägningssystem:

Sem./dr. -undersökning:

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur:

Provtagning på vuxna djur:

Utfodring:

Ströarbete:

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur:

Tjurhållning på vintern:

Boxväggars utformning:

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur:

Möjlighet att komma i och ur box:

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på Er gård?

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på Er gård?

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på Er gård?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på Er gård?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast?

Vart får djur stryk av andra djur?

Har Ni haft någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Frågeformulär till besättningsbesök – Tjurproduktion

Namn: _____
Gårdsnamn: _____
Typ av produktion: _____
Antal djur: _____
Inhysningsform: _____
Inredning: _____

Vägningssystem:

Klövverkning av vuxna djur:

Provtagning på djur:

Hur skiljs djur ut ur flocken för undersökning:

Utfodring:

Ströarbete:

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur:

Boxväggars utformning:

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur:

Möjlighet att komma i och ur box:

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på Er gård?

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på Er gård?

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på Er gård?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på Er gård?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast?

Vart får djur mest med stryk av andra djur?

Har Ni haft någon/några incident/incidenter med personskada pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 40 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Hälften av korna har liggbås och spalt, hälften har djupströbädd.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar i djupströbädden, fasta grindar i liggbåsladugården.

Kalvgömmor: Framför liggbås och flyttbara grindar. Skulle vara bra med mer liggbås så att kalvarna kan ligga även där.

Öronmärkning och vägning av kalvar: När korna är fastlåsta.

Avskiljningssystem: Låser fast korna och motar undan kalvarna.

Vägningssystem: Lastbil med våg inuti.

Sem./dr. -undersökning: Låsbara fronter.

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning: Låsbara fronter.

Klövverkning av vuxna djur: Proffsverkare, korna leds ut i grimma, 1 ggr/år.

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter.

Utfodring: Skottkärra.

Ströarbete: Spån med skottkärra till liggbåsen, rullar ut halm när korna är fastlåsta.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern: Går med korna i liggbåsladugården, får se upp med våldtäkter.

Boxväggars utformning: Både stående och liggande. Bra med liggande för att komma undan djur.

Drivgångars utformning: Sätter grimma på korna vid flyttning.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande rör och liggbås.

Möjlighet att komma i och ur box: Personalgenomgång mellan stolpar.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Gruppera efter rang.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Låsbara fronter.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Eventuellt säkerhet vid kalvningar.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Sätter grimma på djuren vid transport.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Avhornade djur.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Flyttning av djur.

Vart får djur stryk av andra djur? Vid foderbordet, se till att alla djur är fastlåsta.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Fick horn i pannan vid fastbindning. Kor med starka modersinstinkter kan vara farliga.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Avhorning och lösdrift.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 80 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströbädd

Kalvningsbox: I ena änden av djupströboxen, fasta grindar. Kon får inte vara mer än 30 timmar i kalvningsbox, om hon vistas där längre blir det rangordningsbesvär i gruppen.

Kalvgömmor: I hörnet av djupströboxen.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Bur i Bobcat, mycket smidigt.

Avskiljningssystem: Separerar kalvar och kor, 1 grupp i taget.

Vägningssystem: Fast anordning i boxarna, med en lång grind som vikes bakom vågen.

Sem./dr. -undersökning: Låsbara fronter i ena änden av foderbordet.

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning: Låsbara fronter.

Klövverkning av vuxna djur: Bortavlat.

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter i ena änden av foderbordet.

Utfodring: Bobcat.

Ströarbete: Bobcat och manuell utrullning.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Hos tjurar och kor, men ej hos kvigor.

Tjurhållning på vintern: 12m² ensamboxar.

Boxväggars utformning: Stående rör, ej mer än 13 cm mellan rören, skonsamt för djuren.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Genom eller över fronter.

Möjlighet att komma i och ur box: Begränsat.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Vägning av djur

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården?

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Inget skrammel, många vattenkoppar

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Alla djur lösgående.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Provtagning av paratuberkulos.

Vart får djur stryk av andra djur? Binder upp elaka kor.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Trampad vi lastning av slaktdjur.

Fick påmotningsgrind över sig.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Har ett säkerhetsrep som låser påmotningsgrinden.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 260 tjurar och 70 kvigor.

Inhyningsform: Tjurar har liggbås och skrapgång, kvigor har djupströbädd och skrapgång.

Kalvningsbox:

Kalvgömmor:

Öronmärkning och vägning av kalvar:

Avskiljningssystem:

Vägningssystem: Flyttbar våg och grindar. Vid övergång från ena sidan till andra sidan av stallet, görs i inspektionsgång.

Sem./dr. -undersökning:

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur: Golvet i det nya stallet är för slitande på klövar.

Provtagning på vuxna djur:

Utfodring: Minilastare i kvigstallet, rälshängda rundbalar och kraftfoderledningar i tjurstallet.

Ströarbete: Spån i liggbås.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja, låser ut tjurarna på skrapgången närmast foderbordet.

Tjurhållning på vintern:

Boxväggars utformning: Liggbåsladugård: Stående rör i grindar. Djupströbäddladugård: Liggande rör i grindar och boxväggar. Har haft benbrott med liggande rör.

Drivgångars utformning: Utmed ytterväggar.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggbås.

Möjlighet att komma i och ur box: Genom liggbås och grindar på skrapgångarna.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Liggbås.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Utfodringen.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Ströloft i djupströstallet.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Mindre bråk i liggbås men trevligare miljö med djupströbädd.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Avhornade djur.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Sortering av djur.

Vart får djur stryk av andra djur? I djupströbädd.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Omkullstångad framifrån av tjur, hamnade under grind som tur var.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Mer försiktig i framtiden.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 45 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströbädd.

Kalvningsbox: Fasta kalvningsboxar i två avdelningar, flyttbara grindar i en avdelning. Ej mer än 24 timmar, annars risk för rangslagsmål.

Kalvgömmor: Fasta i två avdelningar, flyttbara grindar i en avdelning.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Låsbara fronter överallt, vägning i kalvvåg.

Avskiljningssystem: Sorterar bort kalvarna hemma eller med hjälp av flyttbara grindar på bete.

Vägningssystem: Flyttbar våg med grindar.

Sem./dr. –undersökning: Låsbara fronter överallt, tätt med djur under måltiden.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: De skiljs ej ut.

Klövverkning av vuxna djur: Låser fast alla djur, vinschar ut en in taget i grimma.

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter.

Utfodring: Grovfoder med lastmaskin och upprullare, kraftfoder med hink och kärra.

Ströarbete: Rullar ut rundbalar.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Kan låsa fast dom men gör det inte.

Tjurhållning på vintern: Ensambox.

Boxväggars utformning: Stående djur, bra för djuren.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Genom grindar och kalvgömma.

Möjlighet att komma i och ur box: Gånggrindar.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Finns bara en port ut till plattan, vill ha en bredare port.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Utfodring pga. lastmaskinen. Låsbara fronter.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården?

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast?

Vart får djur stryk av andra djur?

Har det varit någon/några incident/incidenter med personsador pga. arbete med djuren? Sparkning vid provtagning.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Står ej mellan djuren vid provtagning. Kan förhindras med drivsystem med behandlingsbox.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 200 tjurar, 18 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströbädd.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar.

Kalvgömmor: Flyttbara grindar.

Öronmärkning och vägning av kalvar: I kalvningsbox.

Avskiljningssystem:

Vägningssystem: Inget, känslan styr, erfarenhet.

Sem./dr. –undersökning:

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur: Görs ej.

Provtagning på vuxna djur: Självlåsand fronter.

Utfodring: Minilastare, Avant.

Ströarbete: Rälshängd fyrkantbal över ströbädd i ett stall och rälshängd fjärrstyrd vagn över djupströbädd i ett stall.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja, fjärrstyrd vagn och låsbara fronter.

Tjurhållning på vintern: Ensambox.

Boxväggars utformning: Stående rör. Liggande träreglar på ytterväggen för att underlätta flykt om tjurar kommer loss vid ströarbete.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande träreglar på ytterväggarna.

Möjlighet att komma i och ur box:

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Självlåsand fronter, slaktleverans och ströarbete.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Eventuellt en drivgång för omgruppering.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Samma grupp hela livet, blandar ej djur.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Alla hornlösa.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Flytta om grupper och utgödsling.

Vart får djur stryk av andra djur? Vid eventuell flytt av individ till annan grupp.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Behandling av mellankalv, nerstångad av andra djur.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Arbetar ej ensam vid behandling bland lösa djur, har självlåsand fronter till äldre djur.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 44 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströ med skrapgångar

Kalvningsbox: Fyra boxar mellan två kogrupper.

Kalvgömmor: Två av kalvningsboxarna blir kalvgömmor.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Går in i kalvningsbox och märker kalven.

Avskiljningssystem: Tjurkalvarna skiljs av i kalvgömman som finns i nya stallet.

Vägningsystem: Var sjätte vecka, flyttbar våg i skrapgång.

Sem./dr. –undersökning: Låsbara fronter i kostallet.

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur:

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter i kostallet.

Utfodring: Lastmaskin till ungdjuren. Upprullare och rälshängd vagn till korna.

Ströarbete: Ströloft hos ungdjuren. Rullas ut hos korna.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja, både hos ungdjur och hos korna om man låser fast dom.

Tjurhållning på vintern: Går med i kogrupperna.

Boxväggars utformning: Stående rör

Drivgångars utformning: Flyttbara grindar.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Begränsad

Möjlighet att komma i och ur box: Hos korna fanns en gång mellan boxarna ner till kalvningsboxarna. Hos ungdjur gick man in från foderbordet.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Begränsat.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården?

Strö från loft.

Hornlösa djur.

Grindar i gamla ladugården

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården?

Lastning på slaktbil

Drivgång för vägning och slaktbilslastning

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast?

Provtagning och dräktighetsundersökning

(Ströarbete, att ramla ner från loftet)

Vart får djur stryk av andra djur?

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Sparkad vid provtagning.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Vill ha behandlingsbox

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 23 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströbädd med skrapgång.

Kalvningsbox: Fem kalvningsboxar i gamla ladugården, liggande rör och låsbara fronter.

Kalvgömmor: Flyttbara grindar, lätt att fånga in kalvar för att göra en insats utan risk för ko.

Öronmärkning och vägning av kalvar: När kon är fastlåst, kalven vägs och märks i vågbur.

Avskiljningssystem: Sjävlåsande grindar för kor, motar undan kalvar.

Vägningssystem: Flyttbar våg och grindar, kan justera fällan efter gruppstorlek. Djuren har bar en väg att gå och det är genom vågen.

Sem./dr. -undersökning: Sjävlåsande fronter.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: De skiljs inte ifrån, de läses bara fast bland de andra korna.

Klövverkning av vuxna djur: Har som avelsmål att inte behöva verka klövar.

Provtagning på vuxna djur: Sjävlåsande fronter.

Utfodring: Ensilage i form av rälshängda rundbalar.

Ströarbete: Samtliga boxar kan nås utifrån av traktor. Sker i samband med utfodring då djuren är fastlåsta.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern: Ensambox i gamla ladugården.

Boxväggars utformning: Liggande rör, säkert för människan och för djuret.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande rör, kort boxvägg mellan djupströbädd och skrapgång. Personalgenomgång på foderbordet.

Möjlighet att komma i och ur box: Personalgenomgång på foderbordet mellan två stolpar.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Inga återvändsgränder, kort vägg mellan djupströbädd och skrapgång. Stora ytor för korna.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Inga horn, lugna djur och bra indredning.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Flyttning av djur mellan ladugårdarna.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Hantering utan stress. Sjävlåsande fronter, vilket medför att det inte är slagsmål vid foderbordet.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Modifiering av sjävlåsande fronter, några kor har lärt sig att öppna dom.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Bekantning av ny avelstjur.

Vart får djur stryk av andra djur? Innan utfodring.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Ryggbesvär vid vägning av yngre kalvar på 80-talet

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 77 dikor, behåller rekryteringskvigor.

Inhysningsform: Djupströbädd med skrapgång.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar i ena änden av byggnaden, låsbar front i boxen.

Kalvgömmor: Flyttbara grindar i bakkant av box.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Direkt vid födseln, kan låsa fast kon.

Avskiljningssystem: Separerar kalvar och kor i behandlingsavdelning i ligghall.

Vägningssystem: I behandlingsbox i behandlingsavdelning.

Sem./dr. –undersökning: Dräktighetsundersökning görs i behandlingsbox.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: I behandlingssystem.

Klövverkning av vuxna djur: Akutbehandling i behandlingsbox, avlas bort.

Provtagning på vuxna djur: Behandlingsbox.

Utfodring: Teleskoplastare.

Ströarbete: Teleskoplastare med roterande spjut.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja, kan låsa ut korna på skrapgång.

Tjurhållning på vintern: Gemensambox.

Boxväggars utformning: Liggande rör, säkert för djurskötare.

Drivgångars utformning: Hela väggar, justerbar bredd beroende på djurslag, aldrig rak drivgång.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande rör och många dörrar i grindar.

Möjlighet att komma i och ur box: Dörrar i grindar.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Stora ytor.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Bra förberedelser.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården?

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Täta topplinjer på grindsystemen, hornlösa djur.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Stora grupper, över 70 – 80 djur så har inte djuren några rangproblem.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? All hantering av tjurar.

Vart får djur stryk av andra djur? Vid foderbord, inga grindar vid foderbordets slut.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 70 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströ med skrapgång.

Kalvningsbox: I ena änden av djupströstallet.

Kalvgömmor: Finns inte.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Hängmatta mellan två personer.

Avskiljningssystem: Skiljer kor och kalvar på betet, tar hem kalvarna.

Vägningssystem: Flyttbar våg och grindar på skrapgången.

Sem./dr. –undersökning: Dräktighetsundersöker i behandlingsbox på betet.

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning: Seminerar kvigor i flyttbar box.

Klövverkning av vuxna djur: 15 % av korna verkas en gång per år.

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter.

Utfodring: Minilastare.

Ströarbete: Minilastare.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern: På annan gård.

Boxväggars utformning: Stående rör, mindre risk för skador på djuren.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Begränsat.

Möjlighet att komma i och ur box: Genom fronter.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Begränsat.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Vägning och arbete med minilastare.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Ett till stall.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Märkning av kalvar, ilska kor.

Vart får djur stryk av andra djur? Nej

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 27 dikor, behåller rekryteringskvigor och 10 tjurar.

Inhysningsform: Uppbundna kor och tjurar på djupströbädd.

Kalvningsbox:

Kalvgömmor:

Öronmärkning och vägning av kalvar:

Avskiljningssystem: Särar på kor och kalvar i flyttbar fålla, tar hem kalvarna.

Vägningsystem: Flyttbar våg och grindar.

Sem./dr. –undersökning: Dräktighetsundersöker ute med flyttbar våg och grindar.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: Skiljs ut i fålla på betet.

Klövverkning av vuxna djur: Proffsverkare.

Provtagning på vuxna djur: Uppbundet.

Utfodring: Manuellt

Ströarbete: Manuellt

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Nej.

Tjurhållning på vintern: Ensambox.

Boxväggars utformning:

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Genom fronter.

Möjlighet att komma i och ur box: Genom fronter.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Hornlösa djur.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Foderbord, skrapgång, djupströbox.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Inga horn, gott om plats för tjurarna.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Ströarbete, vägning, verkning.

Vart får djur stryk av andra djur?

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 50 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströ med skrapad yta vid foderbord.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar, en per 25 kor.

Kalvgömmor: Flyttbara grindar, en per 25 kor. Viktigt att det är renare där än i koboxen.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Kon fastlåst, kalv i vågbur i lastmaskinen.

Avskiljningssystem: Kor i låsbara fronter, motar undan kalvar.

Vägningssystem: Våg på skrapgång, flyttbara grindar.

Sem./dr. –undersökning: Låsbara fronter.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: Låsbara fronter.

Klövverkning av vuxna djur: Det görs ej.

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter.

Utfodring: Lastare till kor, skottkärra till ungdjur.

Ströarbete: Rullar ut hos korna, kastar ner i lucka från loft till ungdjur.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja, korna är fastlåsta och ungdjursboxarna strös från loft.

Tjurhållning på vintern: Ensamboxar.

Boxväggars utformning: Stående rör, för djurens skull.

Drivgångars utformning: Flyttbara grindar.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Finns stolpar i djupströbäddarna.

Möjlighet att komma i och ur box:

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Avlat bort stirriga djur.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Bättre ekonomi så man är 2 som jobbar.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Alla onödiga detaljer är borta på öppna ytor. Hornlösa djur.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Provtagning och märkning av kalvar, trots låsbara fronter till korna.

Vart får djur stryk av andra djur? Värst i mindre grupper och trånga utrymmen.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personsador pga. arbete med djuren?

Ilsken tjur, men det var staket mellan. Nykalvad ko, då hade Kjell-Åke tur.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Tjur med gott lynne, mer uppmärksam på nykalvade kor.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 90 tjurar till slakt.

Inhysningsform: Djupströbädd med skrapgång.

Kalvningsbox:

Kalvgömmor:

Öronmärkning och vägning av kalvar:

Avskiljningssystem:

Vägningssystem: Flyttbar våg och grindar.

Sem./dr. –undersökning:

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur: Görs ej.

Provtagning på vuxna djur: Köper in friförklarade djur.

Utfodring: Allt görs mekansikt, Avant och hemmabyggda rivarvagnar.

Ströarbete: I ett stall sker det från loft, i ett annat med minilastare, då låses djuren ut på skrapgång.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern:

Boxväggars utformning: Stående rör.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur:

Möjlighet att komma i och ur box: Genom fronter och grindar.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: I vissa stall finns det två öppningar mellan djupströbädd och skrapgång.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Vägning istället för mätning av djur och ströarbete.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Drivgång mellan stallar och inspektionsgångar i bakkant av djupströboxarna.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Två ingångar till skrapgångar.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Ta bort onödiga stolpar och motverka hala skrapgångar.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Lastning och flyttning av djur.

Vart får djur stryk av andra djur? Vid trånga genomgångar.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Inte sedan man byggde om till lösdrift.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 40 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströbädd och skrapgång.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar.

Kalvgömmor: Flyttbara grindar.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Låser fast korna vid behandling av kalv.

Avskiljningssystem: Låser fast korna och motar undan kalvarna.

Vägningssystem: Leder i grimma i gamla ladugården.

Sem./dr. –undersökning: Självlåsande fronter.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: De står kvar i gruppen i självlåsande fronter.

Klövverkning av vuxna djur: Bortavlat.

Provtagning på vuxna djur: Självlåsande fronter.

Utfodring: Rälshängd upprullare.

Ströarbete: Låser fast korna, lägger in balar och rullar ut.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern: Ensamboxar.

Boxväggars utformning: Liggande rör, lättare att komma undan djur.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande rör, lätt att klättra över, personalgenomgångar på foderbordet.

Möjlighet att komma i och ur box: Personalgenomgångar på foderbordet.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Två nedgångar från djupströ till skrapgång.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Självlåsande fronter.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Eventuella aggressiva kor vid kalvning.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Djupströbädd, lätt för korna att kalva och för kalven att resa sig.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Vägning av ungdjur.

Vart får djur stryk av andra djur?

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Spak på vågen sparkades upp och slog upp ett jack under näsan. En annan gång blev skötaren sparkad på pungen vilket resulterade i en infektion.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Försiktigare.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 75 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Djupströbädd med skrapad yta vid foderplatser.

Kalvningsbox: Låsbara fronter i ena änden av ladugården.

Kalvgömmor: I ändarna av djupströbäddarna.

Öronmärkning och vägning av kalvar: I kalvningsbox, låser fast kon med låsbara fronter.

Avskiljningssystem: Skiljer av kalvarna på betet och tar hem dom.

Vägningssystem: Flyttbar våg och grindsystem. Vågen ska helst stå i nedförsbacke.

Sem./dr. –undersökning: Fånggrindar till alla kor, kvigorna låses fast i kalvningsboxar. Ska helst finnas låsbara fronter till alla djur.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminerings/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur: 20 % av hondjuren, 100 % av avelstjurarna.

Provtagning på vuxna djur: Låsbara fronter.

Utfodring: Bobcat.

Ströarbete: Bobcat.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja, tack vare att man sitter i Bobcaten.

Tjurhållning på vintern: Två ensamboxar och en gruppbox.

Boxväggars utformning: Stående rör, bättre för djuren.

Drivgångars utformning: Flyttbara grindar.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Finns stolpar att gå runt.

Möjlighet att komma i och ur box:

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Hornlösa djur

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Gott lynne på avelstjurar, bra drivgångar, lastning av djur.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Sparkrisk vid dräktighetsundersökning.

Vart får djur stryk av andra djur? På små ytor, ju större ytor, desto lugnare djur.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Någon spark då och då vid vägning och dräktighetsundersökning.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 91 dikor, behåller alla ungdjur, köper in ytterligare 50 tjurkalvar.

Inhysningsform: Djupströ med skrapgång till tjurar, djupströ med skrapad platta till kor.

Kalvningsbox: Liggande rör, ingen låsbar front.

Kalvgömmor: Ena änden av djupströbädden.

Öronmärkning och vägning av kalvar: I kalvningsbox.

Avskiljningssystem: Särar på kor och kalvar i stallet.

Vägningsystem: Flyttbar våg med fålla.

Sem./dr. –undersökning: Görs ej.

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur: Görs ej.

Provtagning på vuxna djur: Fålla med låsbara fronter mellan djupströbädd och kalvningsboxar.

Utfodring: Lastmaskin.

Ströarbete: Lastmaskin.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Låser ut djuren på skrapgång, är alltid två personer vid ströarbete.

Tjurhållning på vintern: Med i flocken tills kalvning, sedan alla tjurar i samma box.

Boxväggars utformning: Liggande rör.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande rör.

Möjlighet att komma i och ur box: Genom fronter.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården?

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården?

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Att ta in kon i kalvningsbox.

Vart får djur stryk av andra djur?

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 140 dikor, behåller rekryteringskvigor.

Inhysningsform: Korna i ranchdrift, rekryteringskvigor på djupströbädd.

Kalvningsbox: Finns ingen.

Kalvgömmor: Finns ingen.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Öronmärker ute på betet.

Avskiljningssystem: Flyttbar våg i gammal ladugård, alla djur går genom våg och sorteras.

Vägningssystem: Görs ej.

Sem./dr. –undersökning: Görs ej.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: Flyttbar våg i gammal ladugård.

Klövverkning av vuxna djur: Proffsverkare i gammal ladugård.

Provtagning på vuxna djur: Flyttbar våg i gammal ladugård.

Utfodring: Lastmaskin, viktigt med många foderplatser och hårt underlag.

Ströarbete: Lastmaskin och utrullning för hand.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Hos korna men inte hos kvigor.

Tjurhållning på vintern: Gruppbox i gammal ladugård.

Boxväggars utformning: Betongelement i loge.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Begränsat.

Möjlighet att komma i och ur box: Genom fronter hos kvigor.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Begränsad yta hos kvigor, stora ytor för kor.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Hereford passar bra, lugna djur.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Ligghall vid kalvning.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Många foderplatser, inga slagsmål.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Bättre översikt vid kalvning.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Märkning av kalvar och frånskiljning av kalvar.

Vart får djur stryk av andra djur? I trånga utrymmen.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Söndersparkat knä i uppsamlingsbox innan den flyttbara vågen vid frånskiljning av kalvar.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Annorlunda hanteringsanordning.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 95 dikor, behåller alla ungdjur, köper in ytterligare 50 tjurkalvar.

Inhysningsform: Djupströbäddar med skrapgång för ungdjuren och skrapad platta för korna.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar.

Kalvgömmor: Flyttbara grindar.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Hängmatta mellan två personer.

Avskiljningssystem: Efter hand som det passar, tar inte bort alla på samma gång.

Vägningssystem: Flyttbar våg och grindar.

Sem./dr. –undersökning: Flyttbar våg.

Hur skiljs djur ut ur flocken för seminering/undersökning: Grindsystem och flyttbar våg.

Klövverkning av vuxna djur: Proffsverkare.

Provtagning på vuxna djur: Flyttbar våg, bra, djuren kan ej flytta sig i sidled.

Utfodring: Lastmaskin.

Ströarbete: Lastmaskin med snabel och roterande spjut.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern: Går med ungtjurarna.

Boxväggars utformning: Stående, säkert för djuren.

Drivgångars utformning:

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur:

Möjlighet att komma i och ur box: Finns en personalgenomgång på foderbordet hos ungdjuren.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Flyttbara vågen och ströarbete med snabel och roterande spjut.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Sänkbar kreatursvagn.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Stora ytor.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Inga kalvningar uppbundet och flera kogrupper.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Tidigare var det ströarbete, då lades balen in bland djuren och man fick skära loss nätet bland djuren.

Vart får djur stryk av andra djur? Ta ej bort högrankade kor någon längre tid från flocken.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren?

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident?

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 250 dikor, behåller alla ungdjur, köper även in ca 200 tjurkalvar.

Inhysningsform: Liggbås och skrapgång, kalvningar på djupströbädd. Tjurar i spaltboxar.

Kalvningsbox: Flyttbara grindar.

Kalvgömmor: Djupströbädd bakom liggbåsen.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Motar ut korna från djupströbädden.

Avskiljningssystem: Uppsamlingsfällor, skiljer av och tar hem kalvarna.

Vägningssystem: Stationär våg mitt i spaltladugården. Har även flyttbar våg och grindar.

Sem./dr. –undersökning: Dräktighetsundersöker i flyttbar våg.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning: Flyttbar våg.

Klövverkning av vuxna djur: Bara avelstjurarna.

Provtagning på vuxna djur: Flyttbar våg.

Utfodring: Traktor och blandarvagn.

Ströarbete: Traktor och Kverneland strömaskin.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Ja.

Tjurhållning på vintern: Går med korna.

Boxväggars utformning: Stående rör, säkrare för djuren.

Drivgångars utformning: Hela sidor, 70 cm bred.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur:

Möjlighet att komma i och ur box: Genom fronter.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur:

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Hantering av ungdjuren.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Aggressiva djur slaktas, fler dubbelvikta grindar i kalvningsstallen.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården?

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Djur utan horn.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Märkning av kalvar.

Vart får djur stryk av andra djur? Rangordning vid omgruppering.

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Bruten arm pga. ilsken tjur.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Mer observant.

Gårdsbeskrivningar

Namn:

Gårdsnamn:

Typ av produktion: 84 dikor, behåller alla ungdjur.

Inhysningsform: Korna har ligghallar med skrapad yta, ungdjuren har liggbås med skrapgångar.

Kalvningsbox: 8 st, kon kalvar i kalvningsboxen och är där i 4 – 5 dagar, sedan går kon med kalven i en gruppbox innan dom släpps ut i kogruppen. På det viset uppstår aldrig rangordningsbesvär.

Kalvgömmor: Halmad yta som inte korna kommer åt.

Öronmärkning och vägning av kalvar: Görs i kalvningsboxen.

Avskiljningssystem: Sorterar bort kalvarna från korna med fyra meters grindar.

Vägningsystem: Behandlingsbox med våg i vid tjurstallet.

Sem./dr. –undersökning: Görs ej.

Hur skiljs djur ut ur flokken för seminering/undersökning:

Klövverkning av vuxna djur: Behövs ej.

Provtagning på vuxna djur: Behandlingsbox.

Utfodring: Traktor och upprullare.

Ströarbete: Lastmaskin till korna, spånbalar till ungdjur.

Kan man ströa utan att komma i kontakt med djur: Hos korna, men inte hos ungdjuren.

Tjurhållning på vintern: Gruppbox med liggbås och rasthage.

Boxväggars utformning: Liggande rör, det är starkare, justerbart och säkert för människan.

Drivgångars utformning: Liggande rör.

Möjlighet för djurskötare att komma undan djur: Liggande rör, lätt att ta sig över, lätt att komma undan i liggbåsen.

Möjlighet att komma i och ur box: Personalgenomgångar mellan två stolpar och många grindar.

Möjlighet för djur att komma undan andra djur: Liggbås för ungdjuren och stora ytor för korna.

Vad fungerar bäst säkerhetsmässigt på gården? Flyktvägar åt de flesta håll, många grindar.

Vad vill Ni förbättra säkerhetsmässigt på gården? Kalvningsbox med låsbar front och svängbar grind.

Vad fungerar bäst djursäkerhetsmässigt på gården? Flyttning av djur till behandlingsbox och utlastning.

Vad vill Ni förbättra djursäkerhetsmässigt på gården? Vissa gamla golv är hala.

Vilket arbetsmoment upplevs som farligast? Moment vid kalvning.

Vart får djur stryk av andra djur?

Har det varit någon/några incident/incidenter med personskador pga. arbete med djuren? Översprungen av ko i samband med märkning av kalv på betet.

Kan incidenterna hindras, vilken åtgärd är gjord efter incident? Att man tänker sig för.